

Inhoud

■ "Hulp keurmerkhouders onmisbaar bij publiciteit"	2
TPAC	
■ MTCC stelt beroep in	3
MILIEUKEUR	
■ Groentehof: Bijna 35.000.000 Milieukeur groentenverpakkingen per jaar	4
■ Diamant-groep: 1.000.000 milieukeur gekweekte heesters	5
■ Sligro biedt keuze uit een duurzame assortimentselectie	6
■ Borging van Milieukeurproducten	7
■ Lageschaar: 1.000.000 vaste planten per jaar milieuvriendelijk geteeld	8
■ Gemeente Schijndel: Duurzame bomen en planten voor 4.160 hectare gemeentegrond	9
■ Ontwikkelingen Milieukeur	10
■ Duurzaamheidsbarometer voor Evenementen-(organisaties)	12
BAROMETER DUURZAAM TERREINBEER	
■ Duurzaam terreinbeheer neemt een vlucht	13
■ Duurzame sportvelden in Bladel	13
■ Waterschap Aa en Maas haalt zilver	14
■ Gemeente Haaren: zilver	14
■ Waterschap Vallei & Eem: zilver verder uitbreiden	14
■ Waterschap Rivierenland: "Zonder chemie ons onkruid beheren"	14
■ Drinkwaterbedrijf Vitens: "Vervuiling vind je altijd terug"	15
■ Zilver voor Waterschap Brabantse Delta	15
■ 80 Organisaties gecertificeerd – 29.000 hectare	15
GROEN LABEL KAS	
■ Koppert Cress wil de modernste kas	16
■ Update Groen Label Kas 2010 - 2011	16
■ Evaluatie GLK9-2011	17
■ Datacenters en groenafval als bron voor restwarmte	18
■ "Energieprestaties meten wordt steeds ingewikkelder"	19
BAROMETER DUURZAME BLOEMIST	
■ Gouden certificaat voor Natuurlijk Bloemen	20
■ Bloemprijzen Nationale Postcode Loterij	20
MAATLAT DUURZAME VEEHOUDERIJ	
■ Praktijk veelal heel tevreden over MDV	21
■ MDV stal kan nieuwe systemen op de Rav toepassen	22
■ Konijnenstallen (nog) niet op Milieulijst 2011	22
■ Nieuw onderdeel van de MDV. Bedrijf en omgeving	23
EUROPEES ECOLABEL	
■ EU Ecolabel Food & Feed	24
■ Ecolabel zit Mennorode conferentiecentrum als gegoten	24
■ Cocospotgrond valt in goede aarde	25

OVER DUURZAAMHEID KUN JE DAGENLANG PRATEN. MAAR JE MOET HET VOORAL DOEN EN JE MOET HET NÙ DOEN.

AAN HET WOORD IS DE ONDERNEMER ROB BAAN, DIRECTEUR VAN KOPPERT CRESS UIT MONSTER IN HET WESTLAND, DIE KLEINE CRESS PLANTJES (KIEMGROENTEN) TEELT. DAT HET MOMENT IS AANGEBROKEN OM TOT ACTIE OP HET GEBIED VAN DUURZAAMHEID OVER TE GAAN, HEEFT ALLES TE MAKEN MET DE GESTAGE GROEI DIE HET BEDRIJF DOORMAAKT.

SMK. Kompas voor duurzaam ondernemen

SMK ontwikkelt en beheert criteria voor keurmerken en certificaten. Daarmee wordt duurzaam ondernemen inzichtelijk, betrouwbaar en controleerbaar. Producentenorganisaties, detailhandel, overheid, wetenschappers, milieudeskundigen en behartigers van consumentenbelangen werken mee aan de inhoud van de criteria. Dat verzekert een breed maatschappelijk draagvlak. Onafhankelijke certificatie-instellingen controleren of producten, processen of diensten aan de criteria van SMK voldoen.

SMK-Nieuws is een uitgave van:

SMK

Alexanderveld 72585 DB Den Haag

Tel. (070) 358 63 00

Fax (070) 350 25 17

info@smk.nl

www.smk.nl

Redactie:

SMK, PauwSandersZeilstra Van Spaendonck, Den Haag

Vormgeving:

IJzersterk, Rotterdam

Druk:

Drukkerij De Bink, Leiden FSC-gecertificeerd

Papier:

SMK-Nieuws wordt gedrukt op Biotop, FSC gecertificeerd papier en is geproduceerd zonder toepassing van optische witmakers en chloorhoudende bleekmiddelen.

MIX
Papier van
verantwoorde herkomst
FSC® C022586

SMK-Nieuws ontvangen?

SMK-Nieuws is gratis. Als u dit magazine wilt ontvangen stuur dan een e-mail aan smk@smk.nl met uw naam, bedrijf/organisatie, functie en adresgegevens.

E-mail service

Via www.smk.nl kunt u zich aanmelden voor de e-mailservice van SMK. U bent dan nog sneller op de hoogte van actuele ontwikkelingen.

© SMK. Artikelen uit het magazine SMK-Nieuws zijn eigendom van SMK en mogen onder bronvermelding worden overgenomen.

SMK

DUURZAME BEPLANTING VERTOONT MINDER UITVAL

GEMEENTE SCHIJNDEL KOOPT SINDS DRIE JAAR BIJNA AL HET PLANTMATERIAAL DUURZAAM IN, WAARVAN 58 PROCENT MILIEUKEUR IS GECERTIFICEERD. "ONZE AMBTENAREN VINDEN DUURZAAMHEID ENORM BELANGRIJK", ZEGT ELLEN PROSÉE, WERK/PROJECTVOORBEREIDER INKOOP GROEN BIJ GEMEENTE SCHIJNDEL.

p. 9

9

18

DATACENTERS EN GROENAFVAL ALS BRON VOOR RESTWARMTE

HET GEBRUIK VAN RESTWARMTE VOOR DE VERWARMING VAN KASSEN NEEMT EEN VLUCHT. "RESTWARMTE KAN PRIMA INGEZET WORDEN VOOR DE VERDUURZAMING VAN DE TUINBOUW", ZEGT RIEN BRAUN.

p. 18

PRAKTIJK HEEL TEVREDEN OVER MDV

UITSLAG ONDERZOEK DOOR TWEE STUDENTEN VAN HAS DEN BOSCH: MDV IS EEN GOED INSTRUMENT OM DUURZAAMHEID TE STIMULEREN, MDV IS FISCAAL AANTREKKELIJK EN MDV-CRITERIA KUNNEN OP EEN AANTAL PUNTEN WORDEN VERBETERD.

p. 21

COCOSPOTGROND VALT IN GOEDE AARDE

DE COCO-POTGROND VAN COCOS-LANKA HOLLAND IS ONLANGS DOOR SMK GECERTIFICEERD VOOR HET EUROPEES ECOLABEL VOOR GROEIMEDIA. DIRECTEUR ANDY VAN BENTEM IS ENTHOUSIAST OVER DE CERTIFICERING EN VERTELT OVER DAT PROCES.

p. 25

OVER DUURZAAMHEID KUN JE DAGENLANG PRATEN. MAAR JE MOET HET VOORAL DOEN EN JE MOET HET NÙ DOEN.

AAN HET WOORD IS DE ONDERNEMER ROB BAAN, DIRECTEUR VAN KOPPERT CRESS UIT MONSTER IN HET WESTLAND, DIE KLEINE CRESS PLANTJES (KIEMGROENTEN) TEELT. DAT HET MOMENT IS AANGEBROKEN OM TOT ACTIE OP HET GEBIED VAN DUURZAAMHEID OVER TE GAAN, HEEFT ALLES TE MAKEN MET DE GESTAGE GROEI DIE HET BEDRIJF DOORMAAKT.

p. 16

SMK TIMMERT FLINK AAN DE WEG ALS HET GAAT OM HET VERGROTEN VAN DE BEKENDHEID VAN DE VERSCHILLENDE KEURMERKEN. MAAR DAT KAN SMK NATUURLIJK NIET ALLEEN. STERKER NOG, DE INZET VAN KEURMERKHOUDERS IS ONMISBAAR OM PUBLICITEIT TE GENEREREN!

“HULP KEURMERKHOUDERS ONMISBAAR BIJ PUBLICITEIT”

“Ik begrijp heel goed dat onze keurmerkhouders zouden willen dat SMK met haar keurmerken het liefst elke dag op de voorpagina van De Telegraaf staan”, zegt communicatiemanager Wim Uljee met een knipoog. “Maar dat is een illusie. SMK heeft beperkte middelen en mankracht om mediacampagnes uit te voeren. Ook is dat eigenlijk onze taak niet. Het ‘vermarkten’ van het keurmerkhouderschap is een zaak van de ondernemers of organisaties zelf. Natuurlijk helpt SMK daar graag bij. SMK kan communicatie-initiatieven van (groepen van) keurmerkhouders ondersteunen door de inzet van een aantal eigen SMK-communicatieplatforms. Belangrijk hierbij is dat SMK het nieuws of de informatie niet kan ‘verzinnen’. Samenwerking met keurmerkhouders is noodzakelijk en SMK heeft absoluut input nodig om tot lezenswaardige en relevante nieuwsberichten te komen.”

milieuorganisaties. Als je een artikel in dit blad hebt, is er dus al heel wat aandacht voor!”

WEBSITE

Natuurlijk heb je ook via de SMK website mogelijkheden om de publiciteit te zoeken. De SMK-website geeft algemene en specifieke informatie over de SMK keurmerken. In 2010 had de SMK-website ruim 57.000 bezoekers, een stijging van ruim 15% ten opzichte van 2009. Er is een gemiddelde van bijna 4.500 bezoekers per maand. Een mooi voorbeeld van crossmediale communicatie is de doorplaatsing van een artikel uit SMK Nieuws op de website: onder de sectie ‘Praktijkvoorbeelden’ vind je er verschillende terug. Ook leidt de vermelding van een organisatie of bedrijf, inclusief webadres, op de SMK website automatisch tot meer bezoek aan je eigen website. Daarnaast werkt SMK samen met een aantal websites van voorlich-

tende instanties die communiceren over de keurmerken, zoals: Milieucentraal, Consuwijzer, Voedingscentrum en Rijksoverheid.nl. De inzet van deze digitale mediaplatforms resulteert weer in hits via zoekmachines.”

TWITTER

“Nu het toch over nieuwe media gaat”, vervolgt Wim, “SMK zet regelmatig e-mailings in om abonnees op de hoogte te brengen van het nieuws van SMK en haar programma’s. Het totale abonneebestand bedraagt meer dan 1.750 personen. In 2010 werden meer dan 60 e-mailings verzonden. Deze publicaties zijn permanent zichtbaar op de SMK-website. Ook zetten we sinds januari 2011 Twitter in als communicatieplatform voor korte, nieuwswaardige berichten. Volg #SMK_Keurmerken als je op de hoogte wilt blijven!”

BIJNA TWEE MILJOEN EURO GRATIS RECLAME

Zijn er nog andere mogelijkheden om de SMK keurmerken te profileren? “Jazeker”, zegt Wim Uljee, “Tijdens beurzen met een algemeen karakter, zoals het Nationaal Sustainability Congres, is er de mogelijkheid om brochure- of foldermateriaal op de stand van SMK te presenteren. Ook verstuurt SMK regelmatig persberichten en werkt mee aan redactionele publicaties. Op jaarbasis wordt er in printmedia (vak- en consumentenmedia) voor € 1.900.000 aan free publicity voor de SMK keurmerken gegenereerd, bij een totale gepubliceerde oplage van ruim 22.000.000 exemplaren, zo blijkt uit een telling door onze knipseldienst over 2010. Uiteraard hebben onze keurmerkhouders daar zelf ook aan bijgedragen door hun eigen persberichten.” ●

“CROSSMEDIALE COMMUNICATIE.”

SMK NIEUWS

Waar kun je als keurmerkhouders aan denken? Wim Uljee: “Dit magazine, SMK Nieuws, is een goed voorbeeld van een communicatieplatform waar je veel mee kunt bereiken. Het magazine verschijnt drie tot vier maal per jaar in een oplage van circa 8.500 exemplaren per uitgave. Het totaal aantal lezers bedraagt minimaal 20.000 personen, zo blijkt uit een onderzoek uit 2010. Abonnees ontvangen het blad gratis per post. Ook vindt distributie plaats op allerlei beurzen en bijeenkomsten. Op de SMK-website is een mogelijkheid voor geïnteresseerden om zich aan te melden voor gratis ontvangst van het magazine. Het magazine kun je ook op onze website terugvinden. De lezersdoelgroep van SMK Nieuws is heel uiteenlopend: keurmerkhouders, midden- en kleinbedrijven, brancheorganisaties, Kamer van Koophandels, ministeries, provincies, waterschappen, gemeenten en

NIEUWE LAY-OUT SMK-NIEUWS

ZOALS U ZIET, HEEFT SMK-NIEUWS EEN NIEUWE VORMGEVING. DE SUGGESTIES EN OPMERKINGEN UIT DE LEZERSENQUÊTE VAN 2010 ZIJN ZO VEEL MOGELIJK MEEGENOMEN IN DIT NIEUWE ONTWERP. WIJ KUNNEN ONS HELEMAAL VINDEN IN DEZE NIEUWE ‘LOOK’ EN ZIJN UITERAARD BENIEUWD WAT ONZE LEZERS ER VAN VINDEN. MAIL UW REACTIE AAN WIM ULJEE: WULJEE@SMK.NL

TPAC

De Toetsingscommissie Inkoop Hout toetst bestaande certificatiesystemen voor duurzaam bosbeheer en de bijbehorende handelsketen.

hun standpunten nader toe te lichten. Naar verwachting zal het College binnen enkele maanden uitspraak doen over het beroep.

PEFC INTERNATIONAAL

De vijf maatschappelijke organisaties hebben ook bezwaar aangetekend tegen het oordeel van TPAC over PEFC Internationaal. In juni 2010 maakte de Toetsingscommissie bekend dat PEFC Internationaal conform is voor de Nederlandse markt. Het oordeel van TPAC volgde op een zeer grondige toetsing waarbij vanaf 2008 niet alleen de procedures en standaarden van het internationale certificatiesysteem PEFC zijn bekeken, maar ook alle nationale PEFC systemen die relevant zijn voor de Nederlandse markt. MTCS, dat ook onderdeel uitmaakt van de PEFC koepel, is voornamelijk uitgezonderd. TPAC verwacht binnenkort uitspraak te kunnen doen over het bezwaar over PEFC Internationaal.

INFORMATIE

Verdere informatie over de toetsingen en procedures van TPAC en de bezwaarprocedure over MTCS zijn te vinden op de TPAC website www.tpac.smk.nl.

STAATSSECRETARIS ATSMA

MTCC STELT BEROEP IN

DE MALAYSIAN TIMBER CERTIFICATION COUNCIL (MTCC) HEEFT BEROEP AANGETEKEND BIJ HET SMK COLLEGE VAN BEROEP. AANLEIDING VOOR HET BEROEP WAS HET OORDEEL VAN DE TOETSINGSCOMMISSIE INKOOP HOUT (TPAC) DAT HET MALEISISCHE CERTIFICATIESYSTEEM MTCS NIET VOLDOET AAN DE NEDERLANDSE INKOOPCRITERIA. MTCC DRAAGT IN HAAR BEROEPSSCHRIFT INHOUDELIJKE EN PROCEDURELE ARGUMENTEN AAN, WAAR HET COLLEGE VAN BEROEP ZICH DE KOMENDE PERIODE OVER ZAL BUIGEN.

“De toetsingsprocedure van MTCS is in ieder geval niet eentonig te noemen”, vertelt Myrthe Haase, secretaris van TPAC. In maart 2010 oordeelde TPAC dat MTCS voldeed aan de Nederlandse Inkoopcriteria voor Hout. Dit was voor vijf maatschappelijke organisaties - Greenpeace, Milieudefensie, WNF, ICCO en NCIV - reden om een bezwaar in te dienen bij de Toetsingscommissie. TPAC bestudeerde het bezwaar zorgvuldig en organiseerde een openbare hoorzitting. In oktober 2010 kwam TPAC - mede op basis van nieuw beschikbare informatie - tot de conclusie dat MTCS niet conform was aan de Inkoopcriteria. Als belangrijkste argumenten noemde TPAC de gebrekkige borging van de inspraak van inheemse volken in het bosbeheer en de ontoereikende bescherming van het gecertificeerde bos tegen omzetting (conversie) naar andere vormen van landgebruik zoals plantages of infrastructuur.

“Dit herziene oordeel vormde dus de aanleiding voor MTCC om beroep aan te tekenen” vertelt Haase “en eigenlijk zijn we er wel blij mee: een onafhankelijk College controleert of we ons werk goed doen en dat houdt ons scherp en geloofwaardig.”

TWEDE KAMER

De recente ontwikkelingen zijn ook in de Tweede Kamer niet onopgemerkt gebleven. In februari debatteerde de Kamer over duurzaam bosbeheer in Maleisië. Daarnaast vroeg de Kamer de verantwoordelijk Staatssecretaris Atsma om pas na afloop van de SMK beroepsprocedure een politiek besluit over MTCS te nemen.

Het SMK College van Beroep organiseert een hoorzitting waarin zij MTCC, TPAC en de maatschappelijke organisaties zal vragen

MILIEUKEUR

Milieukeur is het Nederlandse milieukeurmerk voor producten en diensten.

GROENTEHOF IN HELMOND ONTVING 10 JAAR GELEDEN HET MILIEUKEURCERTIFICAAT VOOR HAAR PRODUCTEN. IEDER JAAR WORDEN DE EISEN VOOR MILIEUKEUR AMBITIEUZER, DUS WERKT GROENTEHOF ER HARD AAN OM AAN DE NORMEN TE BLIJVEN VOLDOEN. "MEER EN MEER CONSUMENTEN EN SUPERMARKTEN VERLANGEN DAT JE DUURZAAM BEZIG BENT", ALDUS MARCEL VAN DEN MEERENDONK, COMMERCEEL DIRECTEUR BIJ GROENTEHOF. "DAAR WILDEN WIJ ZELF OOK IETS VOOR BETEKENEN. GROENTEHOF IS MET MILIEUKEUR DOOR EEN ONAFHANKELIJKE ORGANISATIE GECONTROLEERD. DAT NIVEAU VAN DUURZAAMHEID KUNNEN WE COMMUNICEREN NAAR ONZE DOELGROEPEN."

GROENTEHOF: BIJNA 35.000.000 MILIEUKEUR GROENTENVERPAKKINGEN PER JAAR

"WE PROBEREN HET KEURMERK TRANSPARANT TE MAKEN"

Groentehof teelt en verwerkt met zo'n 250 medewerkers verse groenten voor de retail in Nederland. Zij leveren aan Superunie en Jumbo supermarkten. Superunie heeft verschillende supermarkten onder zich, zoals Nettorama, Spar en Coop. "Wij hebben zo'n 10.000 hectare eigen teelt. Daarnaast werken we samen met een aantal gecertificeerde zusterbedrijven en contracttelers. De Milieukeurgroenten verwerken wij zelf tot gesneden groentenproducten, bijvoorbeeld tot bamipakketten zoals die in de supermarkt zijn te vinden."

INVESTEREN

Groentehof is op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen een actieve producent. "Onze telers moeten zich houden aan de voorschriften van Milieukeur voor wat betreft de teelt, en wij moeten ons houden aan de voorschriften van Milieukeur Bewerkte en Verwerkte producten. Om de certificering te behalen hebben we bijvoorbeeld ons energien waterverbruik onder de loep genomen", zegt Van den Meerendonk. "Een verandering in je bedrijfsprocessen kost een investering. Maar duurzaamheid is belangrijk voor ons en je moet

ook durven investeren", voegt hij toe. Het voordeel voor de contracttelers is dat Groentehof streeft naar langjarige contracten met leveranciers. "Het is ondoenlijk om ieder jaar op zoek te gaan naar nieuwe telers, daarom investeren wij in een lange termijn relatie."

VERDUURZAMING

Naast produceren onder Milieukeur probeert Groentehof te verduurzamen door zoveel mogelijk verspilling uit de keten te halen. Dit gaat van besteladvies op winkelniveau tot het product in het juiste schap in de winkel. Van den Meerendonk: "Samen met de retailer kijken we meer en meer naar de verkopen in de winkel en daar sluiten we ons productieproces op aan. Op deze manier proberen we het overschot aan producten in de winkels te beperken, waardoor ze niet bij het vuilnis verdwijnen." Ook wordt het snijafval van de groenten ingezet als veevoer en de productieoverschotten worden aan voedselbanken geschonken.

TRANSPARANT

Groentehof produceert zowel voor private labels van klanten, als onder het eigen merk

^
"RETAILERS PROBEREN MILIEUKEUR NOG TRANSPARANTER EN PERSOONLIJKER TE MAKEN."
v

FreshQuality. Alle verpakkingen kunnen worden voorzien van verschillende keurmerken en etiketteksten. "Sommige retailers gebruiken een keurmerk defensief en andere juist offensief door diverse keurmerken op de verpakking te laten zien, maar wij laten de keuze aan hen. Voor een aantal klanten beelden wij zelfs de naam en handtekening van de boer op de verpakking af, samen met zijn portretfoto," zegt Van den Meerendonk. "Op die manier proberen retailers het keurmerk Milieukeur nog transparanter en wat persoonlijker te maken. Ik denk dat de consument daar ook wel naar op zoek is." •

De Diamant-groep detacheert haar medewerkers ook bij externe werkgevers. Daardoor wordt de afstand tussen de medewerker en de arbeidsmarkt zoveel mogelijk overbrugd. "Het komt steeds vaker voor dat we met de mensen buiten onze eigen muren gaan werken. Ze leren eerst bij ons de kneepjes van het vak en daarna kunnen we onze mensen ook bij andere boomkwekers inzetten", aldus Verhoeven. Op deze manier zetten ruim 3.000 medewerkers met behulp van de Diamant-groep hun talenten al werkend in en krijgen zij een kans om mee te doen in de maatschappij.

ONLANGS MOCHT DE DIAMANT-GROEP UIT TILBURG HET MILIEUKEURCERTIFICAAT VOOR BOOMKWEKERIJPRODUCTEN IN ONTVANGST NEMEN. "IK BEN ER TROTS OP DAT WE MET ONZE KWEKERIJ EEN BIJDRAGE AAN EEN BETER MILIEU KUNNEN LEVEREN DOOR ONDER ANDERE SELECTIEVER OM TE GAAN MET BESTRIJDINGSMIDDELEN", VERTELT EEN MILIEUBEWUSTE SJEF VERHOEVEN, PROJECTLEIDER BIJ DE DIAMANT-GROEP GROEN XTRA.

DIAMANT-GROEP: 1.000.000 MILIEUKEUR GEKWEekte HEESTERS

"WE SPUITEN NIET MEER DAN STRIKT NOODZAKELIJK"

De Diamant-groep is een leerwerkbedrijf voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Wie groene vingers heeft, werkt bij Groen Xtra, een onderdeel van de Diamant-groep. Hieronder valt ook de kwekerij, die zich bevindt op het abdijcomplex van Koningshoeven in Berkel-Enschot. Hier worden vooral bodembedekkende heesters voor de particuliere en gemeentelijke markt gekweekt. Daarnaast worden de medewerkers ingehuurd om de groenvoorziening rond abdij en brouwerij te onderhouden. De locatie Koningshoeven en partner Amarant hebben een eigen stekbedrijf, maar knippen ook stekken bij andere kwekerijen. Het wegsteken op locatie behoort ook tot de mogelijkheden, waarna de stekken in de kas worden gezet zodat er een nieuw plantje uitgroeit.

BESTRIJDINGSMIDDELEN

"Onze grootste afnemer heeft ook een Milieukeurcertificaat, waardoor wij enthousiast zijn geworden om dit keurmerk te behalen", zegt Verhoeven. "Zij leveren onze heesters vooral aan gemeenten. Je ziet dat gemeenten steeds meer om Milieukeur gecertificeerde producten vragen, dus het is mooi als je die kan leveren." De kwekerij heeft behoorlijk wat in de bedrijfsvoering moeten veranderen om het certificaat te behalen. Vooral op het gebied van bestrijdingsmiddelen kon het nog een stuk milieuvriendelijker. "Onze bestrijdingsmiddelenkar bestond uit misschien wel 150 verschillende middelen. Er kwam steeds meer bij. Voor de certificatie hebben we dit aantal fors terug moeten brengen. Gelukkig kregen we goede begeleiding en advies vanuit SMK. Daarnaast spuiten we nu niet meer dan strikt noodzakelijk", voegt Verhoeven toe.

COMPOST-THEE

"Wel was ik bang dat we met minder bestrijdingsmiddelen niet meer optimaal zouden kunnen kweken", aldus Verhoeven. "Omdat ik me afvroeg of we met de toegestane middelen wel konden werken, heb ik eerst bij een

ander gekeken hoe zij daar mee om gingen. Het bleek dat je met minder spuiten en de toegestane middelen voor Milieukeur prima planten kon kweken." Doordat de kwekerij zich nu intensiever bezig houdt met het milieu, kijkt Verhoeven naar de mogelijkheden van het gebruik van compost-thee. Compost-thee bestaat uit water, voedingsmiddelen en micro-organismen. Deze micro-organismen verhinderen de ontwikkeling van schadelijke organismen. Verhoeven: "Normaal pak je voor ziektebestrijding al snel de spuit. Als de compostthee echt werkt, hoeven we weer minder te spuiten om onze planten gezond te houden."

^
"GEMEENTEN VRAGEN STEEDS MEER OM MILIEUKEUR GECERTIFICEERDE PRODUCTEN."
v

MONNIKEN

Bijzonder is dat de kwekerij zich op het terrein van een abdijcomplex bevindt waar monniken wonen. Volgens Verhoeven droeg de manier van werken van deze monniken ook een steentje bij aan de wil om milieuvriendelijker met de kwekerij te werk te gaan. "De monniken zijn erg milieubewust. Wij verzorgen de groenvoorziening rond de abdij en de brouwerij, dus moeten we tijdens die werkzaamheden ook rekening met het milieu houden." In de brouwerij wordt het biologische trappistenbier 'Puur' ontwikkeld, waarmee de monniken vorig jaar een MVO-award wonnen. Daarnaast zijn zij onlangs gestart met het aanplanten van 1,3 hectare bos op de landbouwgrond bij het klooster om de CO2 uitstoot van de brouwerij te verminderen. ●

SLIGRO BIEDT KEUZE UIT EEN DUURZAME ASSORTIMENTENSELECTIE

SLIGRO TREEDT IN MAART NAAR BUITEN MET HET NIEUWE CONCEPT EERLIJK & HEERLIJK. HIERMEE WIL DEZE ORGANISATIE DE KLANTEN WEGWIJS MAKEN IN EEN DUURZAAM GEPRODUCEERD ASSORTIMENT. OF HET NU GAAT OM BIOLOGISCH BROOD OF DUURZAAM GEPRODUCEERD VARKENSVLEES, DEZE PRODUCTEN ZIJN VANAF NU GEMAKKELIJK EN HERKENBAAR IN DE SCHAPPEN TERUG TE VINDEN. "DOOR MIDDEL VAN VIER PIJLERS BIEDEN WIJ DE CONSUMENT EEN DUIDELIJKE EN OVERZICHTELIJKE KEUZE IN VERANTWOORDE PRODUCTEN. HIERMEE HOPEN WIJ EEN IMPULS TE GEVEN AAN DE DUURZAME PRODUCTENMARKT", ALDUS ANNE VAN DEN OORD, COÖRDINATOR EERLIJK & HEERLIJK / REAL FOOD.

Eerlijk & heerlijk van Sligro Food Group is een duurzaam geproduceerde assortimentsselectie die is gebaseerd op vier hoofdpijlars: biologisch, eerlijke handel, duurzaam en streekproduct. Bijvoorbeeld voor de pijler duurzaam gebruikt Sligro onder andere producten die Milieukeur gecertificeerd zijn. "Het gaat hierbij om een maatschappelijk verantwoorde keuze op productniveau waarbij we het verhaal achter de producten willen vertellen", zegt Van den Oord. "We bieden een zo breed mogelijke keuze in verantwoorde producten die worden geborgd door onafhankelijke keurmerken."

TOTAALLEVERANCIER

Sligro biedt met eerlijk & heerlijk geen nieuw keurmerk aan, maar het concept heeft vooral een overkoepelende en verbindende functie over bestaande keurmerken. Zowel producten van het huismerk van Sligro als A-merk producten kunnen onder eerlijk & heerlijk vallen. Met dit nieuwe concept geeft Sligro een invulling op haar MVO-beleid. "Vanuit de markt merken we dat er veel vraag is naar duurzame producten. Daarom willen wij die als totaalleverancier graag aanbieden." Volgens Van den Oord heeft ieder zijn eigen voorkeur bij een van de vier pijlars. "Welke keuze een klant ook maakt, het is niet goed of fout. Het gaat er om dat wij het kunnen aanbieden en de achtergrond van een product kunnen vertellen." Daarmee wil Sligro het makkelijker maken om

die artikelen te kunnen vinden in hun assortiment.

ADVIES

Op de website www.eerlijk-heerlijk.nl kunnen klanten van Sligro en EMTÉ supermarkten zich oriënteren op het duurzame assortiment. De afzonderlijke vestigingen worden speciaal ingericht volgens het nieuwe concept. "We nemen ruim de tijd om alles op de juiste manier in te richten. We moeten ons ook realiseren dat we iets doen dat nog niet eerder door een andere organisatie werd geïntroduceerd", aldus Van den Oord. "We willen het hele aanbod aan keurmerken transparant en duidelijk maken", vertelt ze verder. Sligro heeft te maken met een eindconsument, maar ook bijvoorbeeld met restaurants of hotels die bij Sligro duurzaam inkopen. "Daarom geven we op onze website speciaal voor professionals adviezen over hoe zij de duurzame kenmerken van de eerlijk & heerlijk producten op bijvoorbeeld een menukaart kunnen aangeven."

KLEURGEBRUIK

In de winkelvestigingen van Sligro en EMTÉ komt een extra kaartje naast het prijskaartje aan het schap te hangen om aan te geven bij welke pijler het duurzame product hoort. Iedere pijler heeft zijn eigen kleur, zo wordt biologisch met groen aangegeven, eerlijke

handel draagt de oranje kleur, duurzaam is blauw en streekproduct krijgt een bruine kleur. "Op deze manier proberen we het zo overzichtelijk mogelijk te maken", zegt Van den Oord. Een product kan ook aan meerdere pijlars voldoen, zodat het voor een bredere doelgroep aantrekkelijk wordt. Zo kan een biologisch product bijvoorbeeld ook een streekproduct zijn. "Omdat we bij eerlijk & heerlijk vooral willen verduidelijken waar de keurmerken en kenmerken voor staan, hebben we ervoor gekozen om ons alleen te richten op die iets met vers en food te maken hebben." Dus de non-food keurmerken vallen niet binnen dit concept. "Wellicht komt er in de toekomst nog een nieuwe pijler bij voor de non-food producten. De duurzame markt is een beweeglijke en ambitieuze markt waarin je constant afwegingen moet maken", besluit Van den Oord. ●

KANALISATIE

BORGING VAN MILIEUKEURPRODUCTEN

BIJ DE HERZIENING VAN DE ALGEMENE EISEN VAN DE MILIEUKEUR AGRO/FOOD CERTIFICATIESCHEMA'S BESTEEDDE SMK EXTRA AANDACHT AAN DE BORGING VAN MILIEUKEURPRODUCTEN IN DE KETEN. EEN AFNEMER DIE MILIEUKEURPRODUCTEN KOOPT MOET ER VAN VERZEKERD ZIJN DAT DIE PRODUCTEN OOK ECHT DOOR DE GEHELE KETEN ZIJN GEBORGD.

Alleen bedrijven met een Milieukeur productcertificaat kunnen Milieukeurproducten leveren. Hierbij moet worden geborgd dat op het bedrijf alle Milieukeurproducten gescheiden worden gehouden van niet-gecertificeerde producten. Binnen de certificatieschema's is dit proces omschreven als 'kanalisatie'. Het beoordelen hiervan door de certificatie-instelling vindt plaats tijdens een 'kanalisatie audit'.

Milieukeur certificatie is niet aan de orde voor bedrijven die alleen voorverpakte Milieukeurproducten in- en verkopen.

HANDELAREN

Voor bedrijven die alleen Milieukeur gecertificeerde producten verhandelen (dus niet zelf produceren), is een certificaat noodzakelijk om het ingekochte niet-verpakte Milieukeurproduct weer als Milieukeur te kunnen doorverkopen. Bij deze bedrijven wordt tijdens een audit getoetst op het onderdeel kanalisatie. Hierbij wordt gecontroleerd of de ingekochte Milieukeurproducten als zodanig identificeerbaar blijven op het bedrijf en niet worden vermengd met niet-Milieukeurproducten.

PRODUCENTEN

Voor producenten geeft het certificaat in de eerste plaats aan dat de eigen producten voldoen aan de criteria van Milieukeur. De kanalisatie audit blijft daarbij beperkt tot de eigen producten. Indien deze bedrijven ook (Milieukeur)producten in- en verkopen is een audit op kanalisatie ook noodzakelijk om de ingekochte Milieukeur-producten als Milieukeur te kunnen doorverkopen.

SORTEREN EN VERPAKKEN

Frans Pladdet, projectleider agro/food bij SMK zegt daarover: "In het totale productie- en handelsproces mag nu eenmaal geen vermenigingsplaatsvinden van Milieukeurproducten met niet-Milieukeurproducten. Dit geldt voor het proces op het eigen bedrijf maar ook in het geval onderdelen worden uitbesteed bij een ander bedrijf, bijvoorbeeld in het geval van sorteren of verpakken. Dit alles staat beschreven in de Algemene eisen van de Milieukeur agro/food certificatieschema's in de paragraaf 'Kanalisisatie'."

COMMUNICATIE

Na certificatie zijn handelsbedrijven –evenals producerende bedrijven– gerechtigd het Milieukeurlogo te communiceren volgens de voorwaarden in het certificatieschema. Handelsbedrijven hebben daarbij de keuze om het eigen registratienummer te communiceren of dat van de leverancier van de Milieukeurproducten. ●

Meer info:

Frans Pladdet, projectleider agro/food van SMK (tel. 070-3586300, e-mail: fpladdet@smk.nl). Alle informatie over certificering van producten van handelsbedrijven kunt u vinden op www.smk.nl > certificatieschema's agro/food > Algemene eisen.

Tabel 1: productie en kanalisatie audits

Milieukeur productcertificaat	Productie-audit	Kanalisisatie-audit
Producenten	x	x
Producenten/handelaren	x	x
Handelsbedrijven / groenvoorzieners		x
Uitbesteding aan sorteerdere en verpakkers		x

VASTE PLANTEN KWEKERIJ LAGESCHAAR UIT AALTEN WERD AFGELOPEN NAJAAR ALS EERSTE VASTE PLANTEN KWEKER VOOR HAAR PRODUCTEN MILIEUKEUR GECERTIFICEERD. "HET KOSTTE TIJD OM MILIEUBEWUST MET ONZE BEDRIJFSPROCESSEN OM TE GAAN. MAAR OOK MET EEN ZEER BEPERKTE INZET VAN CHEMISCHE GEWASBESCHERMINGS-MIDDELEN IS HET MOGELIJK GOEDE PLANTEN TE KWEKEN DOORDAT ER STEEDS MEER ALTERNATIEVEN BESCHIKBAAR KOMEN. VOOR IEDERE BEPERKING KOMT ER WEL EEN NIEUWE UITVINDING. HET IS MOOI OM DIE ONTWIKKELING TE ZIEN", ALDUS EIGENAAR LAURENS LAGESCHAAR.

Toen Lageschaar vanuit zijn vaste klanten uit de gemeentesector de vraag kreeg of hij planten met Milieukeur kon leveren, besloot hij op te gaan voor het certificaat. Die vraag had te maken met de criteria voor duurzaam inkopen van groenvoorzieningen die de overheid in 2009 vaststelde. "Naast een aantal vaste klanten, vroeg ook een aantal potentiële klanten om Milieukeurcertificering", legt Lageschaar uit. "Dit maakte het voor mij interessant. Milieubewust kweken deden we eigenlijk al, dat zit bij ons in de genen. We gaan daar steeds een stap verder in en daarmee blijft het vak uitdagend en boeiend."

BEPLANTINGSSYSTEMEN

Lageschaar kweekt op vier hectare zo'n 1.200 verschillende soorten vaste planten voor de professionele sector. Daarnaast heeft het bedrijf een drietal duurzame, fleurige en onderhoudsarme beplantingsconcepten voor openbaar groen ontwikkeld. Volgens Lageschaar hebben deze systemen zich inmiddels ruimschoots in de praktijk bewezen. "Op deze manier kunnen we bij overheden en gemeenten wat kleur in het overheidsgroen aanbrengen zonder dat het qua onderhoud duurder is dan de bestaande beplanting", vertelt hij. "Er is een beperkt

assortiment aan planten voor deze systemen geschikt. Daar zijn jaren van ontwikkeling aan vooraf gegaan."

^
 "KLANTEN VRAGEN
 OM MILIEUKEUR
 CERTIFICERING."
 v

GERECYCLED POTTEN

In de kassen van Lageschaar wordt duurzaam gewerkt en zo min mogelijk met chemische gewasbeschermingsmiddelen gespoten. "Op het veld van de moederplanten werken we met mechanische onkruidbestrijding en in plaats van (kunst)mest brengen we compost aan. Daarnaast hebben we afgelopen jaar 400.000 van onze potten gerecycled en hergebruikt." Volgend jaar wil Lageschaar meer met compostthee of effectieve micro-organismen (EM) gaan werken. Compostthee bestaat uit water, voedingsmiddelen en micro-organismen. Het wordt gebruikt op het gewas om de ontwikkeling van gunstige

micro-organismen te bevorderen. "Ik hoop dat we dan helemaal niet meer hoeven te spuiten. Het scheelt ons werk en het zorgt voor een betere groei voor de plant", zegt hij. Onlangs heeft Lageschaar een proefje met EM gedaan op geraniums. "We hebben maar twee keer fungiciden toegepast en daarna EM en de planten zien er gezond uit. Door regelmatig nieuwe middelen uit te testen, kijken we naar het effect op de plant. Aan de hand daarvan beslissen we in hoeverre het voor ons geschikt is."

FLORIAD E

Volgens Lageschaar zijn de klanten erg positief: "We hebben afgelopen september negen studiedagen voor onze klanten gehouden om te laten zien hoe wij werken. Daarop werd positief gereageerd en we hebben er sindsdien een aantal nieuwe opdrachtgevers bij gekregen." Om nog meer in het oog van potentiële klanten te springen, doet Lageschaar in 2012 mee aan de Floriade. "De publiciteit rondom dit evenement is erg belangrijk voor ons. We hopen dat we anderen met onze manier van werken enthousiast kunnen maken. We mogen een duurzame tuin van 500 m2 volgens een van onze eigen beplantingsystemen op het terrein aanleggen. De Milieukeurcertificering van onze vaste planten krijgt daarbij natuurlijk ook aandacht. De tuin noemen we de 'The Easy Prairie Garden', omdat er bijna geen onderhoud nodig is." Volgens Lageschaar past dat geheel in deze tijd. "Mensen willen wel een fraaie fleurige tuin, maar hebben er eigenlijk geen tijd voor. Deze oplossing is dan ideaal", besluit hij. ●

LAGESCHAAR: 1.000.000 VASTE PLANTEN PER JAAR MILIEUVRIENDELIJK GETEELD
 "INNOVATIE KOMT UIT BEPERKINGEN"

GEMEENTE SCHIJNDEL: DUURZAME BOMEN EN PLANTEN VOOR 4.160 HECTARE GEMEENTEGROND

“DUURZAME BEPLANTING TOONT MINDER UITVAL”

GEMEENTE SCHIJNDEL KOOPT SINDS DRIE JAAR BIJNA AL HET PLANTMATERIAAL DUURZAAM IN. VEERTIG PROCENT VAN DEZE INKOPEN HEEFT HET EKO-KEURMERK EN 58 PROCENT IS MILIEUKEUR GECERTIFICEERD: EEN TOTAAL VAN MAAR LIEFST 98 PROCENT DUURZAAM INKOPEN. “ONZE AMBTENAREN VINDEN DUURZAAMHEID ENORM BELANGRIJK”, ZEGT ELLEN PROSÉE, WERK/PROJECT-VOORBEREIDER INKOOP GROEN BIJ GEMEENTE SCHIJNDEL. “WE MOETEN MET ZIJN ALLEN DEZE AARDBOL NOG VELE JAREN LEEFBAAR ZIEN TE HOUDEN. ONZE KINDEREN EN ALLES WAT DAARNA KOMT, WILLEN OOK NOG GENIETEN VAN WAT ONZE WERELD TE BIEDEN HEEFT. VOOR ONS IS DAT DE GROOTSTE MOTIVATIE OM DUURZAAM IN TE KOPEN.”

^
“ONZE AMBTENAREN
VINDEN DUURZAAM-
HEID ENORM
BELANGRIJK.”
v

Volgens Prosée was het bij de start lastig om duurzame kwekers te vinden: “Drie jaar geleden waren er net zoveel biologische kwekers als er nu zijn, maar van kwekers die volgens de criteria van Milieukeur werken, was er maar een enkele te vinden. Gelukkig komt er nu wel steeds meer aanbod omdat de vraag naar Milieukeurgecertificeerde producten groter wordt.” Nadat Prosée voldoende bedrijven had gevonden, ging ze zelf langs bij alle kwekers. “De opdracht gaat naar degene die voor de beste prijs het meest duurzame materiaal kan leveren.”

BLOEMBOLLEN

De gemeente kan nog niet voor de volle honderd procent duurzaam inkopen. Plantmateriaal en bloembollen worden bij verschillende leveranciers ingekocht. Prosée vindt het jammer dat de bollen nog niet duurzaam worden geteeld. “Eén van onze bloembollenkwekers heeft het MPS-label, helaas is dat voor ons nog niet duurzaam genoeg”, zegt Prosée. Vanwege te weinig marktbelangstelling is Milieukeur Bloembollen een geïnactiveerd certificatieschema. Vanaf 2015 is het de bedoeling dat de gemeente honderd procent duurzaam gaat

inkopen. “Ik hoop dat er voor die tijd nog een bollenkweker bereid is de aantallen bollen die wij vragen duurzaam te leveren. Want zoals de zaken er nu voor staan, kunnen wij dan geen bloembollen met een duurzaamheidcertificaat inkopen. En dat zou toch jammer zijn.”

MINDER UITVAL

Duurzaam groen inkopen kost volgens Prosée een investering in tijd en geld, maar levert uiteindelijk ook veel op. “Het duurzame plantmateriaal is van goede kwaliteit. We hebben gemerkt dat deze planten minder uitval tonen, en dat betaalt zich weer terug”, legt ze uit. “Daarnaast levert het een beter milieu op, omdat dit minder wordt belast bij de teelt. Die positieve milieueffecten zie je nu nog niet direct terug, maar we verwachten die op termijn zéker waar te kunnen nemen.” Gemeente Schijndel wil graag dat andere gemeenten dit goede voorbeeld ook volgen. “We worden regelmatig gevraagd om workshop te geven aan omringende gemeenten en laten daarin zien hoe wij het aanpakken en wat het oplevert. Zo presenteren we ons echt als een duurzame gemeente.” ●

ONTWIKKELINGEN MILIEUKEUR SMK NIEUWS 65

BAROMETER DUURZAME BLOEMIST

Het certificatieschema Barometer Duurzame Bloemist is per 1 januari 2011 herzien. Het schema is geldig tot 1 januari 2013. De Barometer Duurzame Bloemist bevat criteria voor de inkoop van duurzamere producten en voor de verduurzaming van de bedrijfsvoering. De eisen en keuzemaatregelen zijn uitgewerkt op drie niveaus, te weten brons, zilver en goud. Het herziene schema bevat aangepaste eisen voor de inkoop van duurzamere producten voor de niveaus zilver en goud. De minimale inkooppercentages zijn voor deze niveaus verhoogd naar 30% en 50%. Bij de verduurzaming van de bedrijfsvoering zijn eisen en keuzemaatregelen opgenomen met betrekking tot zorg voor de medewerkers. Nieuw is ook de Energiemodule voor de detailhandel, waarmee snel inzicht kan worden verkregen in energiebesparende maatregelen. ●

BAROMETER DUURZAME GROENTEN EN FRUIT

Per 1 januari 2011 publiceerde SMK het herziene certificatieschema Barometer Duurzame Groenten en Fruit. Het schema is geldig tot 1 januari 2013.

De Barometer Duurzame Groenten en Fruit is gericht op de AGF afdeling van de supermarkt en op zelfstandige groentenspecialzaken. De Barometer geeft handvatten om de verduurzaming in kaart te brengen, te verbeteren en te communiceren naar de consument. De Barometer Duurzame Groenten en Fruit heeft betrekking op het aandeel duurzamere groenten en fruit in het AGF assortiment en op de verduurzaming van de bedrijfsvoering. Hiervoor zijn eisen en keuzemaatregelen uitgewerkt op drie niveaus, te weten brons, zilver en goud.

Tijdens de herziening zijn de eisen en keuzemaatregelen in overeenstemming gebracht met de andere Barometers van SMK. De eisen voor het aandeel duurzamere groenten en fruit zijn niet gewijzigd. In het herziene schema zijn nieuwe eisen en keuzemaatregelen opgenomen voor de zorg voor de medewerkers. Ook de Energiemodule voor de detailhandel is onderdeel geworden van het herziene schema. ●

BAROMETER DUURZAAM TERREINBEHEER

Het College van Deskundigen heeft besloten het certificatieschema Barometer Duurzaam Terreinbeheer ongewijzigd te verlengen tot 1 juli 2011. Het schema wordt de komende maanden beperkt herzien. Daarbij is vooral aandacht voor

de inhoud van de Natuurmodule, die onderdeel uitmaakt van het niveau Goud van de Barometer. Deze Natuurmodule stelt in het huidige schema onder meer eisen aan de verbetering van de biodiversiteit en het handhaven of ontwikkelen van de aanwezige natuurlijke flora en fauna. Een belangrijk onderdeel van de Barometer Duurzaam Terreinbeheer is om de emissie van bestrijdingsmiddelen, met name naar oppervlaktewater, zo veel mogelijk terug te dringen en te voorkomen. De Barometer Duurzaam Terreinbeheer is ontwikkeld door SMK in samenwerking met en door financiële ondersteuning van provincies, waterschappen en Vewin (Vereniging van waterbedrijven in Nederland). ●

DUURZAME GLASTUINBOUW PRODUCTEN MET NORMEN VOOR MILIEUKEUR

Op 1 januari 2011 publiceerde SMK het nieuwe certificatieschema Duurzame Glastuinbouwproducten met normen voor Milieukeur. De criteria hiervoor werden - na de openbare hoorzitting van 23 november 2010 - vastgesteld door het College van Deskundigen agro/food van SMK en uitgewerkt in de vorm van een meetinstrument. Door de teelt op basis van de criteria te toetsen heeft elke teler, los van Milieukeur, een instrument in handen dat de mogelijkheid biedt om het duurzaamheidsniveau van zijn teelt in beeld brengen.

Het schema is een samenvoeging van de oorspronkelijke schema's Milieukeur Bloemen & Planten onder glas en Milieukeur Glasgroenten en richt zich op de teelt van onder meer tomaten, paprika's, komkommers en aubergines en de sierteelt van bloemen en planten.

Het certificatieschema heeft verplichte basiseisen en keuzemaatregelen voor Milieukeur rondom de duurzaamheidsthema's gewasbescherming, water en nutriënten, energie, licht-hinder en werkomstandigheden.

De ondernemer die in aanmerking wil komen voor Milieukeurcertificering, moet voldoen aan de verplichte basiseisen en kan vanuit de keuzemaatregelen opties selecteren voor het behalen van het vereiste aantal punten. ●

MILIEUKEUR BEWERKTE EN VERWERKTE PRODUCTEN

Op 1 februari 2011 publiceerde SMK het geactualiseerde certificatieschema Milieukeur Bewerkte en Verwerkte Producten. De criteria

hiervoor werden - na de openbare hoorzitting van 20 december 2010 - vastgesteld door het College van Deskundigen agro/food van SMK.

Het certificatieschema is geldig tot 1 februari 2013. Voor de bestaande certificaathouders geldt geen overgangstermijn. Zowel nieuwe als bestaande certificaathouders moeten per 1 februari 2011 aan de eisen uit versie AP&V.2-BVP.8, MK.1 voldoen.

Het certificatieschema Milieukeur Bewerkte en Verwerkte Producten heeft verplichte basiseisen en keuzemaatregelen voor de thema's milieuzorgsysteem, verpakkingen en afval. Voor visproducten, varkensvleesproducten, slachterijen, bewerkte groenten en bier zijn aanvullende eisen zijn opgenomen. ●

MILIEUKEUR DIERLIJKE PRODUCTEN

Runderen (vleesvee)

SMK ontwikkelde in 2010 conceptcriteria voor Runderen (vleesvee) met normen voor Milieukeur. Het gaat hier enerzijds om specifieke vleesveehouderij, waarbij zoekkoeien kalveren zogen en de mannelijke dieren in het tweede jaar als stier afgemest worden. Anderzijds gaat het om dieren vanuit de melkveehouderij, veelal mannelijke dieren van dubbeldoelrassen, die na een opfokperiode als graasdiert opgroeien en na een korte afmestperiode worden geslacht. De huidige concept-criteria zijn niet van toepassing op vleeskalveren of uitstootkoeien uit de melkveehouderij.

Adviesbureau CREM werkte de conceptcriteria uit in samenwerking met WUR Livestock Research. Op de onderdelen dierenwelzijn en diergezondheid sluit het concept-certificatieschema zoveel mogelijk aan bij het sterrensysteem van het Beter Leven kenmerk van de Dierenbescherming. Daarbij is sprake van een belangrijke verbetering van het dierenwelzijn. Dieren krijgen bijvoorbeeld meer ruimte in de stal, een flink aantal dagen weidegang, structuurrijke voeding en een comfortabelere ligplaats. Ook zijn voorwaarden gesteld aan het dierenwelzijn tijdens transport en voor de slacht. Daarnaast zijn ook criteria op het gebied van milieu een belangrijk onderdeel van het certificatieschema. Het betreft bijvoorbeeld normen voor ammoniakemissie, biodiversiteit, mineralen, voer, water en energie. Op 14 december 2010 hield SMK een openbare hoorzitting. In het voorjaar van 2011 zullen de criteria voor Rundvee (vleesvee) worden gepubliceerd als onderdeel van het certificatieschema Milieukeur Dierlijke Producten.

SMK onderzoekt of het mogelijk is om in 2011 te starten met criteria-ontwikkeling voor Milieukeur Runderen voor de melkveesector. Dan wordt het ook mogelijk om zuivel onder Milieukeur op de markt te brengen.

Varkens

De herziening van de criteria van Milieukeur varkens is gestart. Naast het up to date maken van de bestaande criteria en normen, inventariseert SMK of toevoegen van nieuwe basis- of keuzemaatregelen mogelijk en wenselijk zijn. Dit voorjaar komt de begeleidingscommissie bijeen. De laatste inspraakronde is de openbare hoorzitting die deze zomer plaatsvindt. De hoorzitting wordt aangekondigd op de website van SMK, via de e-mail service en andere media. De nieuwe criteria zijn na de zomer gereed en geldig per 1 februari 2012. ●

MILIEUKEUR PLANTAARDIGE PRODUCTEN

SMK publiceerde per 1 februari 2011 het herziene certificatieschema Milieukeur Plantaardige Producten uit de open teelt. Het schema is geldig tot 1 februari 2012.

In deze herziening is opnieuw veel aandacht besteed aan de eisen voor de boomkwekerijproducten. In 2010 was sprake van een sterke uitbreiding van het aantal telers en vanaf 2010 zijn ook alle gewasgroepen binnen deze sector onder Milieukeur vertegenwoordigd. De verdere hoofdlijnen uit de herziening voor 2011 zijn:

- Actualisering van de lijst van toegestane gewasbeschermingsmiddelen. Waar mogelijk zijn middelen vervangen door minder milieubelastende middelen, bijvoorbeeld naar aanleiding van nieuwe toelatingen. Ook de gebruiksvoorwaarden zijn aangepast om milieubelasting te verminderen.
- Er is een methodiek opgesteld voor het beperken van het gebruik van zogenaamde aandachtstoffen. Dit zijn wettelijk toegelaten stoffen die problemen veroorzaken voor de waterschappen en de drinkwaterbedrijven of een probleem kunnen vormen voor de toepassers en de volksgezondheid (bron: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid).
- Actualisering van de bemestingsnormen. Binnen het certificatieschema lopen de Milieukeurnormen één jaar vooruit op de wetgeving. Voor de Milieukeurtelers gelden in 2011 dus de wettelijke normen voor 2012. De uitrijperiode voor onbewerkte organische mest is ingekort tot 15 augustus om uitspoeling te verminderen.

De Klimaatmodule is omgezet in een Klimaatatlas, dit is een internettool die in 2010 samen met CLM is ontwikkeld. Deze tool is medio 2011 beschikbaar. ●

NIEUWE VARKENSKETEN MILIEUKEUR GECERTIFICEERD

Op 25 maart 2011 ontving Hijdeporc bv als ketenregisseur van Groothedde Welzijn en Milieu het Milieukeur certificaat voor dierlijke producten (varkens) en voor bewerkte en verwerkte producten (varkensvlees).

De keten van Groothedde Welzijn en Milieu bestaat op dit moment uit een aantal Nederlandse varkenshouders, een grossier en een Duitse slachterij/uitsnijderij. Groothedde verwacht dat het komende jaar de keten verder zal groeien. Op dit moment zijn er 6000 varkens per week beschikbaar voor deze keten.

MEER INFORMATIE

Ineke Ankersmit – Groothedde Vaassen bv–0578 570487 – ineke@groothedde.nl / www.groothedde.nl

Monique van der Gaag - projectleider agro/food bij SMK: 070 - 358 63 00 of e-mail mvandergaag@smk.nl ●

DUURZAAMHEIDSBAROMETER VOOR EVENEMENTEN-(ORGANISATIES)

SMK HEEFT VEEL ERVARING MET HET ONTWIKKELEN VAN BAROMETERS VOOR DE AGRO/FOOD SECTOR (BAROMETER DUURZAME BLOEMIST, BAROMETER DUURZAME SLAGER, BAROMETER DUURZAME GROENTEN & FRUIT, BAROMETER DUURZAME BAKKERIJ & ZOETWAREN). NU WORDT EEN DUURZAAMHEIDSBAROMETER VOOR EVENEMENTEN ONTWIKKELD.

In een eerste haalbaarheidsonderzoek naar een duurzaamheidsinstrument voor evenementen werd geconcludeerd dat een Milieukeur certificatieschema voor evenementen(organisaties) en een Barometersystematiek voor evenementen 'technisch' realiseerbaar lijkt en dat er draagvlak voor bestaat binnen de evenementensector.

Voor de definitie van duurzaamheid werd tijdens de haalbaarheidsstudie gebruik gemaakt van de gangbare 3P's: people, planet en profit. Dit betekent dat een organisatie niet alleen streeft naar winst maar ook rekening houdt met het effect van de activiteiten van het bedrijf op het milieu en de menselijke aspecten binnen en buiten het bedrijf. Uiteindelijk moet hierin een balans worden gevonden. Bij Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen kunnen alle kernprocessen van de organisatie een rol spelen, van de inkoop en het opzetten van een evenement tot personeelsbeleid en marketing. In verband met verschillen in de handelingsperspectieven om duurzaamheidswinst te realiseren, zal in de Barometer onderscheid worden gemaakt tussen criteria voor evenementen die binnen of in een buitenomgeving plaatsvinden.

Op 18 januari jl. was er bij SMK een eerste vergadering van de begeleidingscommissie Duurzaamheidsbarometer Evenementen en Milieukeur Evenementenorganisaties. Deze bijeenkomst werd zeer goed bezocht en verliep in een enthousiaste sfeer. Aanwezig waren evenementenorganisatoren en diverse andere bedrijven die onder meer de catering, audiovisuele installaties en aankleding (waaronder meubels, bloemen) van evenementen en het drukwerk verzorgen. Ook was de recent opgerichte Stichting Duurzame Evenementen vertegenwoordigd: dit is een verzameling van commerciële bedrijven die Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen binnen de evenementenbranche 'handen en voeten geven', variërend van catering tot afvalmanagement. Daarnaast waren diverse gemeenten aanwezig, het Nederlands Normalisatie-instituut, certificatie-instelling Keurmerkinstituut en de Stichting Keurmerk, Milieu, Veiligheid en Kwaliteit. Deze laatste stichting beheert het Green Key-keurmerk voor locaties en sinds kort ook voor jaarlijks terugkerende publieksevenementen.

De ontwikkeling van de criteria sluit aan bij de duurzaamheidsaspecten die in de haalbaarheidsstudie werden geïdentificeerd; het betreft in eerste instantie criteria op het gebied van milieu, maar ook sociale en veiligheidscriteria zijn opgenomen. Er is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij andere (internationale) initiatieven. De criteriavoorstellen zullen nog worden aangepast na de vakspecifieke inbreng van de leden van de begeleidingscommissie. De aandacht gaat verder uit naar decor- en standbouw, transport van bezoekers en goederen, nieuwe media en buitenreclame. In een later stadium volgt een pilot om de criteria in de praktijk bij een aantal bedrijven uit te testen. ●

BAROMETER DUURZAAM TERREINBEHEER

De Barometer Duurzaam Terreinbeheer is een certificatiesysteem op drie niveaus voor het duurzame beheer van groene en verharde terreinen. Het hoogste (gouden) niveau is gelijk aan Milieukeur.

HERMAN DOCTERS VAN LEEUWEN

DUURZAAM TERREINBEHEER NEEMT EEN VLUCHT

Vijf jaar nadat de Barometer Duurzaam Terreinbeheer werd geïntroduceerd kunnen we spreken van een kleine hausse: steeds meer organisaties krijgen een certificaat uitgereikt. Was er sprake van een weifelende start van de Barometer? "Nee", zegt Herman Docters van Leeuwen manager agro/food bij SMK. "Het heeft inderdaad een aantal jaren geduurd voor de eerste uitreikingen konden plaatsvinden, maar dat is logisch. De criteria voor de Barometer Duurzaam Terreinbeheer liggen verspreid over verschillende uitvoeringsactiviteiten en het kost gewoon energie en tijd om het certificaat binnen te halen."

INTENTIE EN AMBITIE

Dat wil niet zeggen dat er tegenzin is bij organisaties om zich te laten certificeren. "In 2006/2007 hebben 6 van de 13 Nederlandse waterbedrijven een intentieverklaring getekend en al deze bedrijven zijn inmiddels op het gouden niveau gecertificeerd", zegt Docters van Leeuwen. "We zien dat zij ook richting hun stakeholders als gemeenten en omliggende bedrijven communiceren: want schoon drinkwater begint of eindigt niet bij een grenspaal." Daar komt nog bij dat de overheid ook flink inzet op duurzaam inkopen. "Criteria uit de Barometer zijn daarop afgestemd", licht Docters van Leeuwen toe. "Denk daarbij aan thema's als onkruid op verhardingen, groenvoorziening en gladheidsbestrijding. Deze ontwikkeling heeft de Barometer verder op de kaart gezet."

VOORBEELDFUNCTIE

Niet lang na de intentieverklaring van de waterbedrijven formuleerde de koepelorganisatie Unie van Waterschappen de gezamenlijke ambitie om in 2010 op het zilveren niveau te werken. "Deze ambitie wordt nu daadwerkelijk ingevuld", zegt Docters van Leeuwen. "Steeds meer waterschappen halen het certificaat. Het besef is echt doorgedrongen dat ze niet alleen duurzaam moeten werken, maar dat dit gekoppeld aan een tastbaar certificaat ook zichtbaar wordt. Daarmee laat een organisatie zien dat ze duurzaam werken en kunnen ze een positief voorbeeld geven aan anderen."

GLYFOSAAT

Een andere tendens waardoor de Barometer Duurzaam Terreinbeheer verder in de belangstelling is komen te staan is het gebruik van glyfosaat. "Het Ctgb besloot om het gebruik van glyfosaat te koppelen aan certificatie", legt Docters van Leeuwen uit. "De Barometer borgt dit verhaal: een aannemer of hovenier toont aan dat hij glyfosaat op de juiste manier gebruikt en registreert. We zien dat overheden steeds vaker vragen van externe bedrijven dat men aantoont hoe men werkt. Maar ook de hoveniers en aannemers lopen voor op het besluit over een bezwaarprocedure die op dit moment nog loopt over de verplichte certificatie: enkele tientallen bedrijven hebben de toepassing van glyfosaat al laten certificeren."

•

DUURZAME SPORTVELDEN IN BLADEL

Als één van de eerste gemeenten beheert Bladel de sportvelden zonder kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen. Door gebruik van nuttige bacteriën en schimmels in organische meststof ontstaat een stevige grasmat met een flinke laag wortels waarop onkruid weinig kans krijgt. Met een sportief resultaat: een uitstekend bespeelbare grasmat en schoon water!

Met duurzame sportvelden is Bladel een voorbeeld voor andere deelnemende gemeenten aan het project Schoon Water voor Brabant. Door gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen terug te dringen in kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden in Noord-Brabant, wordt schoon grondwater behouden.

Volgens Huub Willems, verantwoordelijk voor het beheer van de Bladelse sportvelden, levert duurzaam beheer een kwalitatief uitstekende grasmat op: "Enkele jaren geleden zijn we overgestapt op biologisch beheer", zegt Willems. "Geen van de sportclubs heb ik dit verteld, maar ook niemand heeft er iets van gemerkt. Ik heb geen enkele klacht ontvangen en het sporten gaat als vanouds!" •

VERVOLGARTIKELN VAN GECERTIFICEERDE ORGANISATIES ➤

**WATERSCHAP AA EN MAAS
 HAALT ZILVER**

“Met het zilveren certificaat geven we een positief signaal af richting gemeenten en bedrijven”, zegt onderzoeksmedewerker Wim van der Hulst van het Waterschap Aa en Maas. “Het is heel goed mogelijk om zonder bestrijdingsmiddelen het terrein bij te houden. En met het certificaat kun je de duurzame werkwijze communiceren.” Dat Waterschap Aa en Maas niet voor goud is opgegaan, heeft alles te maken met het certificatieschema: “De criteria voor zwerfafval en groenafval vonden wij moeilijk in te vullen voor een waterschap.” Het certificaat geldt voor alle groene en verharde terreinen en toegangswegen van de kantoren, de rioolwaterzuiveringsinstallaties, water- en rioolgemalen en maaipaden langs de beken en wateringen. Totaal 1670 hectare. De dijken vallen voorlopig buiten de certificering. “Daar hebben we te maken met Ridderzuring, een onkruid dat heel moeilijk is te bestrijden en de grasdijken aantast. We hebben vijf jaar niet gespoten, maar dan merken we toch dat we de zuring een flinke klap moeten geven. Vervolgens hebben we het toegestane middel glyfosaat geprobeerd, maar het blijkt dat we daarmee ook het gras doodspuiten. Om de bestrijding van Ridderzuring op te lossen gaan wij nu een proef doen met andere chemische middelen. Als we de juiste aanpak vinden, dan zullen we dat nog erkend moeten krijgen in de certificatievoorwaarden.” ●

^
**“POSITIEF SIGNAAL
 NAAR GEMEENTEN EN
 BEDRIJVEN.”**

GEMEENTE HAAREN: ZILVER

De Brabantse gemeente Haaren heeft het zilveren certificaat op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer gehaald. Op verhardingen en in openbaar groen maakt Haaren op 200 hectare geen gebruik meer van chemische bestrijdingsmiddelen. “Het milieuaspect is de belangrijkste reden voor certificatie”, zegt beleidsmedewerker Ad van de Ven. “In onze gemeente hebben we een drinkwaterinnamepunt en we willen ons drinkwater zo goed mogelijk beschermen. Op verhardingen en in openbaar groen is dat gelukt, op de sportvelden moeten we nog een aantal stappen zetten, voordat het zover is.” De gemeente Haaren heeft een traject in gang gezet om geen chemische onkruidbestrijding en geen minerale meststoffen meer toe te passen. “Voor het bemesten van de sportvelden gaan we organische meststoffen en compostthee inzetten om het bodemleven te verbeteren”, zegt Van de Ven. “Het bodemleven moet er voor zorgen dat de meststoffen in de grond beter beschikbaar worden voor opname door het gras.” ●

^
**“MILIEUASPECT HET
 BELANGRIJKSTE”**

**WATERSCHAP VALLEI & EEM:
 ZILVER VERDER UITBREIDEN**

Voor het duurzaam terreinbeheer op de waterzuiveringen en rioolgemalen heeft het Waterschap Vallei & Eem het zilveren certificaat behaald op de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Het onkruid wordt op ruim 34 hectare zonder chemische bestrijdingsmiddelen bestreden. Het waterschap wil dit jaar ook voor andere terreinen het certificaat behalen, zoals dijktafval en de gebieden rondom stuwen. Met dit goede voorbeeld hoopt het waterschap dat andere gebruikers in het gebied (gemeenten, provincies, Rijkswaterstaat, ProRail en landbouwers) te bewegen om ook het onkruid duurzaam te bestrijden. Waterschap Vallei & Eem werkt al samen aan schoon grondwater met de provincie Utrecht, Vitens en de gemeenten op de Utrechtse Heuvelrug. ●

Een deel van de projectgroep Waterschap Rivierenland: Anneke Oosterbroek (adviseur kwaliteit arbo en milieu) en Marien Verwolf (senior werkvoorbereider beheer en onderhoud). Foto: Wim Vink, Waterschap Rivierenland

**7.656 ARE DUURZAAM TERREINBEHEER
 OP ZILVEREN NIVEAU**

**WATERSCHAP RIVIERENLAND:
 “ZONDER CHEMIE ONS
 ONKRUID BEHEREN”**

Waterschap Rivierenland beheert het hele rivierengebied vanaf de Duitse grens tot aan Kinderdijk, tussen de Rijn en de Maas. Het waterschap is binnen dit gebied onder andere verantwoordelijk voor het water in de sloten en het zuiveren van rioolwater. Het waterschap streeft ernaar om de eigen terreinen, met daarop een zuivering, gemaal of werkplaats, duurzaam in te richten en te beheren. “Wij willen het oppervlaktewater schoon houden, het gebruik van gewasbestrijdingsmiddelen is hierbij niet gewenst”, vertelt Anneke Oosterbroek, adviseur kwaliteit arbo en milieu bij Waterschap Rivierenland. “We gaan samen met gemeenten, op zoek naar milieuvriendelijke manieren voor onkruidbestrijding zodat we beter aan de regelgeving van de Kaderrichtlijn Water kunnen voldoen. Daarom is het voor ons belangrijk dat we met dit zilveren certificaat kunnen aantonen dat wij zelf ook zonder chemie ons onkruid beheren.” Moeilijkheden met het verkrijgen van het certificaat hebben ze niet echt ondervonden. Wel moesten de verantwoordelijkheden en de registratie bijgehouden worden. Oosterbroek: “Wat mij opviel, is dat het certificatieschema nogal gericht is op gemeenten. Dit maakte het als waterschap lastig om te implementeren. Daarom zou ik graag aan SMK willen meegeven het certificatieschema ook meer op ons soort organisaties af te stemmen”. In de loop der tijd komt er nog een uitbreiding van het zilveren certificaat aan. Volgend jaar wil Waterschap Rivierenland in Zuid Holland het wegbeheer laten certificeren. ●

DRINKWATERBEDRIJF VITENS: "VERVUILING VIND JE ALTIJD TERUG"

3.000 HECTARE GOUDEN TERREINBEHEER

"Met het certificaat Barometer Duurzaam Terreinbeheer niveau Goud tonen we aan dat we verantwoord werken", aan het woord is Cristijn de Vin, adviseur grondstof bij Drinkwaterbedrijf Vitens. Certificatie is voor Vitens een logische stap: "Wij zijn een grote speler, actief in zeven provincies. Uiteraard gebruiken we al geen chemische bestrijdingsmiddelen en meststoffen, maar met het certificaat kunnen we dit nu ook communiceren naar onze 'buren' zoals gemeenten en bedrijfsterreinen. Want we zien dat vervuiling in onze waterwingebieden een verblijftijd kan hebben van wel 25 jaar. Het is dus zaak om grondwater niet te verontreinigen, want vervuiling vind je altijd weer terug."

Vitens heeft meer dan honderd waterwingebieden in Nederland en beheert zo'n 3.000 hectare eigen terrein. "We zijn ontstaan uit verschillende fusies", legt De Vin uit. "Eén van voorgangers van het huidige Vitens was al bezig met certificatie van het terrein voor de Barometer en dat is in 2007 gelukt. De directie

van Vitens heeft in het fusieproces een speerpunt gemaakt van certificatie onder de noemer 'één firma, één beeld'. Zodoende zijn alle wingebieden nu gecertificeerd."

VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN

Het belang van certificatie is volgens De Vin niet te overschatten. "We geven een duidelijk signaal af naar onze omgeving. Het gezegde 'voorkomen is beter dan genezen' gaat in dit geval volledig op. Dat signaal wordt opgepakt door omliggende organisaties en gemeenten. "Het kunnen aantonen van een duurzame werkwijze spreekt aan." En, zo benadrukt De Vin, certificatie is niet alleen goed als communicatiemiddel. "Het heeft wat inspanning gekost om het certificaat te halen. We werkten al op dit niveau, maar je moet veel registreren en in kaart brengen. Dat is veel werk, maar het loont ook: in bedrijfsprocessen stel je duidelijk vast wie verantwoordelijkheid draagt en dat verbetert het functioneren van de organisatie." ●

ZILVER VOOR WATERSCHAP BRABANTSE DELTA

Een groot deel van de terreinen van waterschap Brabantse Delta zijn op het zilveren niveau gecertificeerd. Het gaat om 4.253 hectare verharde terreinen bij kantoren, gemalen en rioolwaterzuiveringsinstallaties, maar ook om groenvoorzieningen zoals de tuinen bij Bouvigne. Alleen op de dijken wordt nog incidenteel gebruik gemaakt van chemische middelen. Dankzij een succesvolle aanbesteding zijn de totale onderhoudskosten voor waterschap Brabantse Delta niet gestegen. ●

80 ORGANISATIES GECERTIFICEERD – 29.000 HECTARE

Het belangrijkste doel van de Barometer is de emissie van bestrijdingsmiddelen naar oppervlaktewater zoveel mogelijk terug te dringen en te voorkomen. Steeds meer gemeenten, waterbedrijven en andere organisaties gaan over tot het gecertificeerd duurzaam beheren van hun terreinen met de Barometer Duurzaam Terreinbeheer. Inmiddels zijn 40 organisaties gecertificeerd voor de Barometer en 40 gemeenten en bedrijven voor Toepassing Glyfosaat (maart 2011). ●

Meer info: een volledig overzicht van gecertificeerde organisaties op www.barometerduurzaamterreinbeheer.nl

GROEN LABEL KAS

Groen Label Kas is een milieucertificaatsysteem voor de (ver)bouw van glastuinbouwkassen.

KOPPERT CRESS WIL DE MODERNSTE KAS

“OVER DUURZAAMHEID KUN JE DAGENLANG PRATEN. MAAR JE MOET HET VOORAL DOEN EN JE MOET HET NÙ DOEN.” AAN HET WOORD IS DE ONDERNEMER ROB BAAN, DIRECTEUR VAN KOPPERT CRESS UIT MONSTER IN HET WESTLAND, DIE KLEINE CRESS PLANTJES (KIEMGROENTEN) TEELT. DAT HET MOMENT IS AANGEBROKEN OM TOT ACTIE OP HET GEBIED VAN DUURZAAMHEID OVER TE GAAN, HEEFT ALLES TE MAKEN MET DE GESTAGE GROEI DIE HET BEDRIJF DOORMAAKT. “IEDER JAAR HEBBEN WE DERTIG PROCENT MEER AFZET”, ZEGT BAAN. “DAT WE MOESTEN UITBREIDEN, STOND WEL VAST. MAAR, DAN WIL IK OOK METEEN VOOR DE KOMENDE TWINTIG JAAR KLAAR ZIJN. DAAROM WORDT ONZE NIEUWE KAS HYPERMODERN.” EN IS NATUURLIJK OOK GROEN LABEL KAS GECERTIFICEERD.

De cress plantjes zijn gekiemde zaden van verschillende planten. Ze hebben allemaal hun eigen smaak, geur, gevoel en vorm. “Omdat de plantjes zo jong zijn, komt de smaak sterk naar voren”, legt Baan uit. “Wij selecteren de zaden van deze minigroenten en telen ze in de speciaal ingerichte kassen.” De geschiedenis van Koppert Cress gaat terug tot 1988, maar de grote groei en het succes stamt van na juli

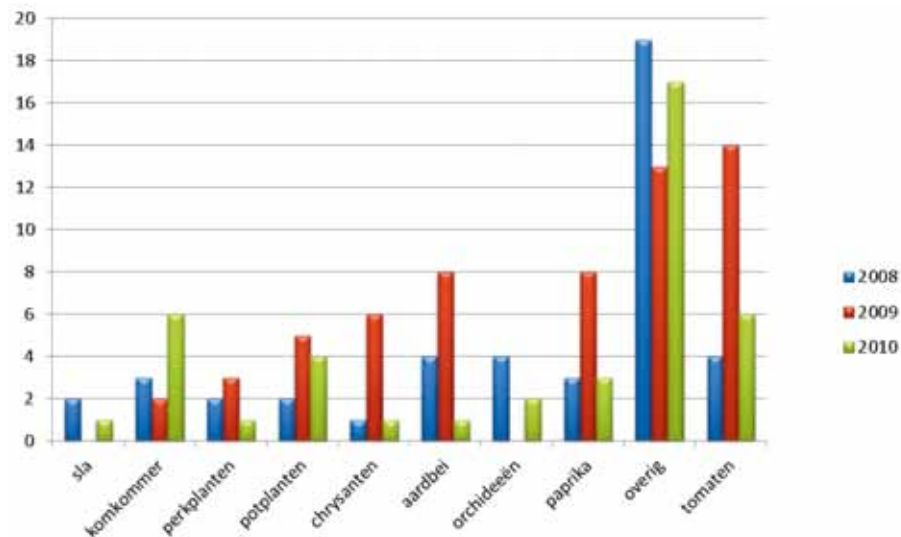
UPDATE GROEN LABEL KAS 2010 - 2011

AANTAL GLK9-2010 KASSEN

SMK publiceerde het herziene certificatieschema Groen Label Kas op 1 januari 2010. De grafieken op deze pagina toont dat het absolute aantal gecertificeerde Groen Label Kassen en het geïnvesteerde projectvermogen in 2010 lager ligt dan in 2008 en 2009.

Relatief gezien voldoet het aantal gecertificeerde kassen aan de overheidsdoelstelling om 30% (MIA\Vamil) en 5% (Regeling groenprojecten) van nieuwe tuinbouwkassen volgens Groen Label Kas criteria te bouwen. De economische recessie in combinatie met de lage opbrengstprijzen van de gewassen zorgden ervoor dat minder werd geïnvesteerd in de bouw van kassen, dus ook van Groen Label Kassen. In 2010 ontvingen 42 kassen (198 ha) het voorlopig certificaat voor GLK9-2010. ●

Grafiek: Aantal Groen Label Kassen 2008 – 2009 – 2010 met verdeling over de geteelde gewassen

2002, toen Rob Baan het bedrijf overnam en de huidige bedrijfsnaam introduceerde. Het assortiment van Koppert Cress wordt volledig bepaald door de vraag van de eindgebruikers wereldwijd. Baan, zelf een gepassioneerd kookliefhebber, combineert zijn kennis van de zaadindustrie met culinaire hoogstandjes die hij op zijn verre reizen tegenkwam.

NOODZAAK TOT UITBREIDEN

Dat er een uitbreiding zat aan te komen van het 1,7 hectare grote bedrijf, was voor Baan vorig jaar overduidelijk. "Al jaren groeiden we uit onze jas", zegt hij. "Iedere keer waren we in hoekjes en bij beetjes aan het uitbreiden. Het was duidelijk: nu moet er een uitbreiding komen, waarmee we in één keer klaar zijn." Baan vond die grond aan de overkant van de sloot van zijn bedrijf. "Die grond hebben we gekocht en we hebben de huizen afgebroken", vervolgt hij. "Met als doel: de modernste kas mogelijk bouwen." Die kas, met een oppervlakte van 2.400 vierkante meter, is nu in gebruik en deze zomer verwacht Baan dat ook het gesloten kassysteem in bedrijf is.

KETEL-NON

De Groen Label Kas is uitgerust met zonnecellen gecombineerd met LED-verlichting, die speciaal werd ontwikkeld voor Koppert Cress en voldoet aan de criteria van Groen Label Kas "We hebben vier jaar geëxperimenteerd met deze verlichting", licht Baan toe. "Het licht bestrijkt de hele kas en geeft een bijzondere paars-rode kleur." De ondernemer is enthousiast over de LED-lampen: "Ik durf te zeggen dat het beter voor de oogst is dan de zomerzon. In de kerst konden we de beste kwaliteit ooit oogsten." Verder werkt de semi-gesloten kas met diffuus glas, warmtewisselaars en warmteopslag in de grond. De warme lucht wordt

“DUURZAAMHEID: NIET PRATEN, MAAR DOEN.”

's zomers opgeslagen in de grond en in de winter gebruikt voor de verwarming. Op (te) hete dagen wordt koud water opgepompt voor verkoeling. "In de bestaande kas staat nog een verwarmingsketel die we kunnen inzetten als back-up", vervolgt Baan. "Maar die hoeven we niet te gebruiken. Daarom noem ik deze kas ook wel Ketel-non, met een knipoog naar het bekende jenevermerk."

ONDERNEMEN ALS SPORT

Rob Baan ziet het ondernemen - en ook het duurzaam ondernemen - als een sport. "Je moet niet te lang nadenken en het moment grijpen als het zich aandient", zegt hij. Daarom zijn ook de kantoren meteen voorzien van LED-verlichting. "Het aardige van de nieuwe kas is dat we warmte overhouden. Om die reden hebben we meteen een warmwaterleiding getrokken naar de huizen die we bouwen ter vervanging van de gesloopte woningen. Kopers van die huizen krijgen onze warmte de eerste vijf jaar voor niets." ●

GLK9-2011

Op 1 januari publiceerde SMK het certificatieschema Groen Label Kas GLK9-2011. De inhoud van het certificatieschema wijzigde niet; alleen de reeds in 2010 gepubliceerde aanvullende besluiten werden in de criteria opgenomen. Het gaat daarbij om:

- vakbekwaamheidseisen van de auditor en beslisser;
- aanvulling op eis 1.7.7/2.7.5 dat een horizontale temperatuurmeting niet voor hete luchtteelten hoeft te worden uitgevoerd;
- voor eis 1.10/2.9 (kallibratie van sensoren) wordt een geaccrediteerde instelling gevraagd;
- in eis 1.18 is de isolatiewaarde en bijbehorende eenheid voor de warmteopslag aangepast. ●

EVALUATIE GLK9-2011

In 2011 evalueert SMK het certificatieschema GLK9-2011. Die evaluatie wordt gevoed door input vanuit verschillende kanten. Zo worden op basis van praktijkervaringen knelpunten in het huidige Groen Label Kas certificatieschema (GLK9-2011) naar voren gebracht. Stakeholders dragen innovatieve ideeën aan die opgenomen zouden kunnen worden in het schema. SMK speelt uiteraard zelf ook een actieve rol in de evaluatie door een eigen marktverkenning van technische ontwikkelingen en randvoorwaarden. Naast deze items wordt ook alle reeds verzamelde informatie (zoals uit de bestaande 'Vraag & Antwoorden lijst') meegenomen in de evaluatie. Uiteindelijk stel SMK uit dit geheel een conceptlijst samen van de belangrijkste wijzigingsvoorstellen.

Belangrijk bij het opstellen van nieuwe of

herziene eisen is dat onderscheid wordt aangebracht in de eisen die gekoppeld zijn aan de Regeling groenprojecten en de MIA\Vamil regeling. Voor de Regeling groenprojecten betekent dit het selecteren van een aantal managementmaatregelen. Voor de MIA\Vamil regeling kunnen managementmaatregelen maar beperkt worden gecontroleerd en wordt gefocust op middelvoorschriften.

Procedureel worden de wijzigingsvoorstellen eerst in een begeleidingscommissie besproken en op basis van de output van deze commissie komt een tweede versie van de wijzigingsvoorstellen tot stand die aan een hoorzitting wordt voorgelegd. Het College van Deskundigen GLK beslist over elke onderliggende stap en uiteindelijk of het certificatieschema GLK9-2011 daadwerkelijk wordt herzien. ●

DATACENTERS EN GROENAFVAL ALS BRON VOOR RESTWARMTE

HET GEBRUIK VAN RESTWARMTE VOOR DE VERWARMING VAN KASSEN NEEMT EEN VLUCHT. "RESTWARMTE KAN PRIMA INGEZET WORDEN VOOR DE VERDUURZAMING VAN DE TUINBOUW", ZEGT RIEN BRAUN, PROJECTLEIDER ENERGIE EN GIETWATER VOOR HET ONTWIKKELINGSPROJECT PRIMAVIERA BIJ STALLINGSBEDRIJF GLASTUINBOUW NEDERLAND (SGN). IN DIT GLASTUINBOUWGEBIED ZAL NAAR VERWACHTING EEN GROTE HOEVEELHEID LAGE TEMPERATUUR WARMTE VOOR DE GLASTUINBOUW BESCHIKBAAR WORDEN GESTELD.

warmtewisselaar wordt het van lucht naar water overgedragen. Dit water kunnen we via stadsverwarmingleidingen naar het betreffende bedrijf transporteren."

RESTWARMTEBRONNEN

Het PrimAviera gebied is gelegen in de gemeente Haarlemmermeer. In een overeenkomst met deze gemeente is vastgelegd dat SGN zal bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van dit gebied. De glastuinbouwbedrijven in de omgeving kunnen binnenkort gebruik maken van duurzame en groene restwarmte voor de verwarming van de kassen.

In het project PrimAviera wordt samengewerkt met twee bedrijven die als restwarmtebron dienen. Restwarmte komt bijvoorbeeld vrij bij afvalverwerking. Het afvalverwerkingsbedrijf De Meerlanden in Rijsenhout is zo'n bedrijf. Verwerking van groenafval levert hier restwarmte op. "Tijdens de afvalverwerking komt warmte van 40 graden Celsius vrij uit de nacomposteringstunnel", zegt Braun. Ook datacenters kunnen restwarmte leveren. "Bij de datacenters komt veel warmte vrij van de computers met een temperatuur van zo'n 38 graden die wij kunnen gebruiken", vervolgt hij. "De elektriciteit die de datacenters gebruiken, wordt 100 procent groen ingekocht. Daardoor mag de vrijgekomen warmte ook als duurzaam bestempeld worden."

LUCHTAFVOER

De restwarmte is afkomstig uit omzettingprocessen waarbij de basis energiedrager duurzaam is. "De warmte die vrijkomt bij de bedrijven waar we mee samenwerken, heeft geen waarde meer voor het eigen productieproces en wordt gewoonlijk in de lucht afgestoten", legt Braun uit. "Wij voeren de warme lucht af en via een

ENERGIE (WARMTE) AFKOMSTIG VAN DERDEN IN GROEN LABEL KAS

Het certificatieschema Groen Label Kas stimuleert het gebruik van duurzame energie in tuinbouwkassen. In dat kader bestaan er eisen aan het gebruik van duurzame energie/warmte betrokken van derden. Er is onderscheid tussen 'Energie van derden centraal' en 'Energie van derden decentraal'.

Energie van derden centraal Energie afkomstig van elektriciteitscentrales of de procesindustrie. Kenmerkend zijn de relatief grote schaal en grote afstand tussen de bron van de warmte en de afnemer van de warmte. Op dit moment zijn uitsluitend erkend:

- de ROCA-centrale nabij Rotterdam (levering warmte)
- de Amer-centrale nabij Made (levering warmte)
- Yara nabij Terneuzen (levering warmte)

Energie van derden decentraal Alle andere energielevering door derden, bijvoorbeeld warmte afkomstig van gasmotoren van derden of in een andere BV op het perceel van de afnemer, maar ook energieclusters of niet CvD erkende afvalwarmteprojecten. Per project beoordeelt het College van Deskundigen GLK of de energieleverancier voldoet aan de eisen en de geleverde energie als duurzaam kan worden erkend.

De warmte afkomstig van een datacenter (Energie van derden decentraal) wordt als duurzaam aangemerkt in het certificatieschema Groen Label Kas met als voorwaarde dat de elektriciteit aantoonbaar groen wordt ingekocht door het datacenter. De restwarmte die vrijkomt bij afvalverwerking valt onder de definitie van 'hernieuwbare bronnen' van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie waarnaar wordt verwezen in het certificatieschema GLK.

WARMTE TRANSPORT

Afhankelijk van de hoeveelheid warmte en de afstand, kan bij het warmtetransport verlies optreden. "Maar omdat we met geïsoleerde leidingen werken, is dit tot een minimum beperkt", zegt Braun. "Op een enorm lange afstand verlies je misschien maar 2 graden." In de zomer wordt minder gebruik gemaakt van restwarmte voor de verwarming van kassen. "Voor PrimAviera krijgen we een vergunning om die warmte in de bodem op te slaan." Door de isolerende werking van de omgeving is het verlies hierbij beperkt. "Het hangt er vanaf hoe de ondergrond is samengesteld, maar in het PrimAvieragebied kunnen we het verlies tot 10 à 15 procent beperken", gaat hij verder. "In de winter kunnen we het water zo weer uit de grond pompen." Glastuinders kunnen ook individueel gebruik maken van een eigen ondergrondse bron. "Dan kunnen zij tevens gebruik maken van de verkregen vergunning. Wanneer de tuinder individueel de ondergrondse bron in PrimAviera wil gebruiken, dan betaald hij uiteraard zijn eigen kosten van de investering en voor de exploitatie."

^
"RESTWARMTE PRIMA
MIDDEL VOOR
VERDUURZAMING
TUINBOUW."
v

INVESTEREN

"Het kostenplaatje is het grote voordeel van het gebruik van restwarmte", zegt Braun. "Zoals de term 'restwarmte' al aangeeft, is het een restproduct. De kosten daarvoor proberen we zo laag mogelijk te houden. Het moet in ieder geval goedkoper blijven dan het alternatief aardgas", legt Braun uit. "Wel maakt het de processen binnen het bedrijf wat complexer. De restwarmte levert een lagere temperatuur dan de temperatuur waarmee de tuinders gewend zijn te werken. Hierdoor zullen ze flink moeten investeren in aanvullende apparatuur zoals luchtbehandelingskasten met warmte-terugwinning en extra verwarmingleidingen." Wanneer een ondernemer een nieuwe kas bouwt, kan hier direct rekening mee worden gehouden. "En op deze manier investeer je in een milieuvriendelijke manier van telen onder glas", besluit hij. ●

HET COLLEGE VAN DESKUNDIGEN BESLOOT PER 1 JANUARI 2010 DAT COMPLEXE ENERGIECERTIFICATEN VOOR GROEN LABEL KAS ALLEEN DOOR ERKENDE ENERGIEDESKUNDIGEN MOGEN WORDEN VASTGESTELD. SINDS KORT IS JOËL VAN STAALDUINEN, ENERGIE- EN SUBSIDIEADVISEUR BIJ FLYNTH IN NAALDWIJK, DOOR HET COLLEGE VAN DESKUNDIGEN GROEN LABEL KAS ERKEND ALS LID VAN HET PANEL VAN ENERGIEDESKUNDIGEN. "JE MOET OP DE ÉÉN OF ANDERE MANIER KUNNEN METEN HOE ENERGIEZUINIG EEN BEDRIJF IS, ZEKER ALS ER EEN SUBSIDIE AAN VERBONDEN IS. MET HET ENERGIECERTIFICAAT KUN JE DIT PRIMA AANTONEN", ALDUS VAN STAALDUINEN.

"ENERGIEPRESTATIES METEN WORDT STEEDS INGEWIKKELDER"

Van Staalduinen studeerde in 2004 af aan de opleiding Werktuigbouwkunde. Daarna was hij in verschillende tuinbouw gerelateerde bedrijven werkzaam als technisch en energieadviseur. "In mijn werk als energie- en subsidieadviseur bij Flynth behandel ik vooral subsidievraagstukken die energie-, innovatie- of techniek gerelateerd zijn en geef ik op deze gebieden bedrijfskundig advies", licht hij toe.

ONTWIKKELING

"Ik heb me de afgelopen jaren veel met de technische en economische inpasbaarheid van energieoplossingen beziggehouden, dus het was een logische stap om mijzelf aan te melden voor het Panel van Energiedeskundigen", vertelt Van Staalduinen. "Energie is in de glastuinbouw een grote kostenpost. Mede door de doelstelling van de overheid om het bedrijfsleven steeds duurzamer te laten produceren, zijn er energiebesparende technieken ontwikkeld en toegepast. Groen Label Kas certificering is een van de instrumenten die de overheid inzet om dit te bevorderen." Het Energiecertificaat is een rekenmodel dat onderdeel uitmaakt van het Groen Label Kas certificaat. Met dat rekenmodel kan worden vastgesteld op welke wijze de energievoorziening op een bedrijf plaats vindt, hoeveel

duurzame energie daarbij wordt gebruikt en hoeveel energie op het bedrijf bespaard wordt. "Omdat energievoorzieningen steeds complexer worden, schakelt SMK mij of één van de twee andere leden van het Panel van Energiedeskundigen in om de Energiecertificaten bij gecompliceerde situaties op te stellen."

MEETBAAR

Volgens Van Staalduinen kun je met een Energiecertificaat voor Groen Label Kas goed meetbaar maken hoe energie-efficiënt een bedrijf werkt: "Ieder bedrijf is anders, maar met het Energiecertificaat wordt elk bedrijf aan eenzelfde model getoetst waardoor de energieprestaties toch meetbaar worden." In de toekomst zal volgens Van Staalduinen ook vraag zijn naar energiedeskundigen. "Ik verwacht wel dat energiebesparing en duurzaamheid een belangrijk agendapunt blijft bij de overheid. Helaas wordt op de subsidiering ervan tegenwoordig bezuinigd. Het fiscale voordeel via investeringsaftrek is verlaagd en groene financieringen worden afgebouwd. Maar omdat de duurzaamheidsdoelstellingen van de overheid nog lang niet gehaald zijn, verwacht ik een blijvende behoefte aan stimuleringsmaatregelen en aan een manier om te meten hoe duurzaam een bedrijf is." ●

BAROMETER DUURZAME BLOEMIST

De Barometer Duurzame Bloemist is een certificatiesysteem op drie niveaus voor duurzame bedrijfsvoering en inkoop van duurzame bloemen en planten. Het hoogste (gouden)niveau is gelijk aan Milieukeur.

“We hebben gemerkt dat veel van onze afnemers maatschappelijk verantwoord ondernemen hoog in het vaandel hebben staan. Daarnaast komt er steeds meer vraag naar het ‘duurzaam’ aankleden van beurzen met bloem- en plantmateriaal. Wij kopen al geruime tijd duurzaam in en nu kunnen we dit ook communiceren naar de klant”, vertelt trotse eigenaar Robert van Luijpen. Robert en zijn vrouw Daniëla runnen al 13 jaar hun eigen bloemenwinkel. “Van nature zijn wij al bezig met duurzaamheid en kopen daarom natuurlijke producten in. Vandaar ook onze naam Natuurlijk Bloemen”, legt Robert uit. “Wij willen ons onderscheiden van de doorsnee bloemenwinkel. De duurzame bloemen zijn vaak groter, mooier en van een hoge kwaliteit, waardoor we bloemstukken kunnen maken die je niet overal kunt kopen”, voegt Daniëla toe.

CERTIFICATIESCHEMA

In de bedrijfsvoering hoefde voor het behalen van het certificaat niet veel te worden veranderd. Er werd al voldaan aan het vastgestelde inkooppercentage van duurzame bloemen met een EKO, Milieukeur of MPS-A keurmerk, dit moest alleen nog geregistreerd worden. Verder wordt voor een duurzame bedrijfsvoering in het pand gebruik gemaakt van spaarlampen en groene stroom. “Het kostte veel tijd en energie om alles te registreren, maar moeilijk was het niet. Het certificatieschema is erg overzichtelijk en duidelijk, wat het proces wel vergemakkelijkte. Naast onze inkoop voldeed onze bedrijfsvoering al aan veel punten in het certificatieschema. Daardoor konden we direct op voor goud”, vertelt Daniëla.

COMMUNICEREN

Robert en Daniëla zijn druk bezig om het behalen van het certificaat te communiceren. “Voor ons

ONLANGS GING BLOEMENWINKEL NATUURLIJK BLOEMEN DIRECT OP VOOR HET GOUDEN NIVEAU VAN DE BAROMETER DUURZAME BLOEMIST. EEN LOGISCHE STAP, AANGEZIEN DEZE BLOEMENWINKEL AL VAN BEGIN AF AAN DUURZAAM INKOOPT. MET HET BEHAALDE CERTIFICAAT KUNNEN ZE DIT OOK AAN ANDEREN BEWIJZEN.

GOUDEN CERTIFICAAT VOOR NATUURLIJK BLOEMEN

is het van belang om bedrijven met oog voor duurzaamheid te stimuleren bij ons te kopen. Vooral in de regio Rotterdam zouden we graag aansluiting vinden bij organisaties met een duurzame bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld gemeentelijke instellingen: wij leveren boeketten bij jubilarissen, nieuwkomers en verjaardagen. Helaas wordt nog niet al het bloemwerk bij ons ingekocht. Vanaf 2010 moeten alle gemeentelijke instellingen duurzaam inkopen, dus ze hebben nu wel een goede reden om daarvoor bij ons te komen”, legt Robert uit.

Daniëla heeft de HBO-opleiding Vormgeving en Communicatie gedaan, dus zij verzorgt de communicatie. “We sturen een persbericht uit en ik wil op basis daarvan ook direct richting gemeentelijke instellingen communiceren. Daarnaast willen we boven de lichtbakken aan de gevel een extra tekst hangen met betrekking tot ons duurzaam ondernemen. Ook hebben Robert en ik een profiel aangemaakt op LinkedIn. Daar proberen we ons te profileren bij bedrijven en groepen die maatschappelijk verantwoord ondernemen”, aldus Daniëla.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD

Over de werkwijze van SMK zijn Robert en

Daniëla erg te spreken. “Ze zijn precies, eerlijk en recht door zee, dat waardeer ik wel”, aldus Robert. De ondernemers hebben het als erg prettig ervaren dat er bij vragen snel actie werd ondernomen en dat ze voldoende tijd hebben gekregen om alles rond te krijgen voor certificatie. Robert en Daniëla raden andere ondernemers graag aan hen in dit voorbeeld volgen. Robert: “Begin er direct aan, niet alleen voor jezelf maar ook voor je omgeving. Als iedereen zijn steentje bijdraagt aan het maatschappelijk verantwoord ondernemen, gaat de hele wereld erop vooruit.” ●

BLOEMPRIJZEN NATIONALE POSTCODE LOTERIJ

De Nationale Postcode Loterij geeft iedere maand aan meer dan 100.000 winnaars een zogenaamde ‘bloemprijs’ cadeau. Per jaar worden op deze wijze via een bedrijf met een certificaat voor de Barometer Duurzame Bloemist ruim 1.2 miljoen bloemprijzen verdeeld. In maart ontvingen de winnaars als ‘een

bosje geluk’ een mandje met hyacinten. In de begeleidende flyer van de Nationale Postcode Loterij wordt verwezen naar de Barometer Duurzame Bloemist en staat dat logo en dat van Milieukeur afgebeeld. ●

DE MAATLAT DUURZAME VEEHOUDERIJ (MDV) IS ENKELE JAREN OPERATIONEEL EN SMK WILDE INZICHT IN DE GEBRUIKERSERVARINGEN MET DIT CERTIFICATIESCHEMA. TWEE STUDENTEN VAN HAS DEN BOSCH, JANNITA FOLMER EN STEPHAN JANSSEN, ONDERZOCHTEN DIT. ZE VERGELEKEN STALONTWERPCERTIFICATEN MET STALCERTIFICATEN, INTERVIEWDEN 13 MDV-ADVISEURS EN STUURDEN EEN ENQUÊTE AAN ONDERNEMERS MET EEN MDV CERTIFICAAT UIT 2008 EN 2009. CONCLUSIES OP BASIS VAN DEZE INTERVIEWS EN DE 243 GEANALYSEERDE ENQUÊTES ZIJN: MDV IS EEN GOED INSTRUMENT OM DUURZAAMHEID TE STIMULEREN, MDV IS FISCAAL AANTREKKELIJK EN MDV-CRITERIA KUNNEN OP EEN AANTAL PUNTEN WORDEN VERBETERD.

MAATLAT DUURZAME VEEHOUDERIJ
De Maatlat Duurzame veehouderij is een certificatiesysteem voor de (ver)bouw van stallen voor pluimvee, varkens, melkvee, vleeskalveren en konijnen.

PRAKTIJK VEELAL HEEL TEVREDEN OVER MDV

ONDERNEMERS HOUDEN ZICH AAN ONTWERP

Bij het maken van de (ver)bouwplannen van stallen spelen MDV criteria bij de helft van de ondernemers geen rol. Bij een vijfde is de MDV juist leidend in het proces. De criteria worden vaak pas in een later stadium naast de bouwplannen gelegd en dan past 85% van alle ondernemers deze plannen nog (iets) aan. Voorbeelden van veel voorkomende extra gekozen maatregelen door melkveehouders zijn bredere boxen en meer drinkwatervoorzieningen, varkenshouders brengen meer daglicht in de stal en leggen minder roostervloer in de hokken en pluimveeouders doen iets extra aan energiebesparing.

Vervolgens vragen de ondernemers het stalontwerpcertificaat aan, bouwen de stal en 98% vraagt dan ook het stalcertificaat aan. De respondenten vinden het prettig dat ze de keuzes voor maatregelen in het stalontwerpcertificaat bij aanvraag van het stalcertificaat nog mogen wijzigen. De helft van de ondernemers blijkt dit ook te doen. Het gaat dan slechts om één of enkele wijzigingen. Soms zijn dit gedwongen wijzigingen omdat de boxbreedte bijvoorbeeld te smal is uitgevoerd om punten te behalen. Andere redenen zijn dat een nieuwe techniek beschikbaar is of er worden al voldoende punten behaald en een maatregel wordt achterwege gelaten.

FISCALE REGELINGEN GOEDE STIMULANS

De koppeling aan fiscale regelingen MIA en Vamil is de belangrijkste reden om aan MDV deel te nemen. Al vindt 15% van de ondernemers achteraf dat de fiscale voordelen niet helemaal opwegen tegen de extra investeringen. Door de MDV kiezen ondernemers bewuster voor investeringen in duurzaamheid en ruim 60% vindt dat een nieuwe MDV stal duurzamer is dan een gangbare nieuwe stal. Eenzelfde percentage verwacht betere productieresultaten te behalen in de MDV stal, dit is met name het geval bij melkveeouders.

Het is opvallend dat het merendeel (65%) van de ondernemers niet heeft overwogen om naast MDV ook gebruik te maken van een andere stimulerings- of subsidieregeling. Van de overige 35% heeft ruim de helft zich ook daadwerkelijk gemeld voor een andere regeling. Deze regelingen waren de Energie-InvesteringsAftrek (EIA), Integraal Duurzame stallen (IDS) en de subsidies voor luchtwassers en voor Jonge Agrariërs.

ADVISEURS SPELEN GROTE ROL

De helft van de ondernemers hoorde via de financieel adviseur over de mogelijkheid aan MDV deel te nemen. Een kwart nam zelf dit initiatief.

Om te komen tot een reeks passende keuzemaatregelen uit de MDV komt bij bijna 60% de subsidieadviseur en de bouwtechnisch adviseur

in beeld. Ook hierbij zegt een kwart van de ondernemers geen hulp gehad te hebben.

Het aanvragen van een MDV certificaat is voor veel ondernemers complex en bijna 90% neemt hierbij een adviseur in de arm. Bij de eigenlijke bouw van de stal hebben veel ondernemers (40%) geen hulp nodig in het kader van MDV en 40% overlegt alleen met de bouwtechnisch adviseur.

Bij de (vaak belangrijkste) adviseurs in de bedrijfsbegeleiding, de dierenartsen en voerforlichters, lijkt MDV niet erg bekend te zijn. Zij worden in de MDV-enquête nauwelijks genoemd. Alleen bij de varkenshouderij ondersteunen ze regelmatig bij de keuze van maatregelen. SMK zou bij deze adviseurs meer kunnen communiceren over de mogelijkheden van MDV.

CERTIFICATIE INSTELLINGEN

Een certificatie instelling controleert en geeft de certificaten af. Een kleine 10% van de ondernemers is niet geheel tevreden over de certificatie instelling omdat ze deze als duur beoordelen, er soms onduidelijkheden zijn over de audit en de betrokkenheid gering is. De overige 90% is tevreden over het traject met de certificatie instelling. Vanaf 2011 zijn er vier certificatie instellingen met een licentieovereenkomst voor MDV, te weten SGS, Verin, ProduCert en CGD. In 2007 waren dit er nog zeven.

DE VOLGENDE STAL WEER MDV

Bijna 90% van de ondernemers zal bij de bouw van een nieuwe stal weer deelnemen aan MDV en bijna allen zeggen dezelfde maatregelen te kiezen. De deelname hangt wel af van de fiscale voordelen en de complexiteit van de nieuwe versie van MDV. Adviseurs zijn vooral kritisch op het thema Bedrijf en Omgeving omdat het nodig is in een heel vroeg stadium de MDV criteria mee te nemen. Het risico bestaat dat weer een nieuwe versie van kracht is op het moment van aanvragen van het stalontwerpcertificaat. Om ondernemers te stimuleren

ook deze extra stappen te zetten, groeit de noodzaak van betere financiële prikkels.

BLIJF DICHT BIJ PRAKTIJK

Een aandachtspunt is het praktische karakter van de MDV. Sommige maatregelen zijn of lijken onlogisch. De ondernemer ziet niet altijd het directe voordeel op het gebied van duurzaamheid. Een voorbeeld hiervan is het verplicht stellen van extra kadavertonnen, terwijl deze in de praktijk niet worden gebruikt. Andere maatregelen waarvan de respondenten aangeven dat ze in de praktijk minder goed werken zijn de bredere boxen bij melkvee en het hebben van meer dichte vloer in vleesvarkenshokken. Deze maatregelen op het gebied van dierenwelzijn vragen meer inspanning van de veehouders voor het schoonhouden van de liggedeelten voor de dieren. Zowel de adviseurs als de ondernemers benadrukken dat het belangrijk is dat nieuwe ammoniak reducerende systemen door de overheid sneller op de bijlage van de Rav geplaatst worden. In 2011 verwerkt SMK de aanbevelingen uit het onderzoek voor zover mogelijk. In grote lijnen gaat om het vereenvoudigen van de complexiteit, het aanpassen van communicatie over wijzigingen, de lay-out van MDV-certificaten en het inhoudelijke aanpassingen van maatregelen. ●

5 WINNAARS VAN AANMELD-KOSTEN MDV CERTIFICAAT

De 718 ondernemers die een stalontwerp-certificaat behaalden in 2008 en 2009, ontvingen een enquête. Hiervan stuurde 34% de enquête ingevuld aan SMK. Bijna de helft hiervan was melkveehouder, ruim een derde varkenshouder en de overige 15% pluimveehouder. Onder de inzenders lootte SMK vijf winnaars voor het terugverdienen van de € 100 aanmeldkosten. De winnaars komen uit Merselo, Ens, Someren, Ammerzoden en Haaksbergen. Zij ontvingen deze prijs in maart 2011. Bij deze bedankt SMK, mede namens de studenten, alle respondenten heel hartelijk voor hun deelname aan de enquête!

MDV STAL KAN NIEUWE SYSTEMEN OP DE RAV TOEPASSEN

Op 11 februari 2011 publiceerde de overheid een wijziging in de bijlage van de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) met een aantal nieuwe ammoniakemissie beperkende systemen en een update van bestaande stalbeschrijvingen. Het aantal punten dat de nieuwe systemen behalen op de ammoniakmaatlat

van de MDV wordt berekend met de rekenregel die in het certificatieschema MDV staat. Ieder systeem dat voldoende punten behaalt, mag worden toegepast in een MDV-stal. De lijst met alle systemen inclusief de fijnstof emissie staat op www.infomil.nl. ●

SMK PUBLICEEDE IN JANUARI 2011 CRITERIA VOOR KONIJNENSTALLEN IN HET CERTIFICATIESCHEMA MAATLAT DUURZAME VEEHOUDERIJ (MDV). ONDERNEMERS IN DEZE SECTOR KUNNEN VOOR HUN KONIJNENSTAL NU EEN MDV-CERTIFICAAT AANVRAGEN. DE KONIJNENSTALLEN ZIJN ECHTER (NOG) NIET OPGENOMEN IN DE MILIEULIJST 2011 EN DAAROM KUNNEN INVESTERINGEN IN DE MDV-KONIJNENSTAL NOG NIET GEMELD WORDEN VOOR DE MIA- EN DE VAMIL-REGELING.

KONIJNENSTALLEN (NOG) NIET OP MILIEULIJST 2011

(NOG) GEEN KOPPELING AAN FISCALE REGELINGEN

De overheid publiceert jaarlijks een Milieulijst waarop alle codes voor investeringen in bedrijfsmiddelen staan die in aanmerking komen voor de MIA- en Vamil-regelingen. MIA staat voor Milieu Investeringsaftrek en Vamil voor Willekeurige afschrijving milieu investeringen. Hiermee kan een fiscaal voordeel worden gehaald door een extra belastingaftrek en door rente- en liquiditeitsvoordelen. Sinds een aantal jaren staan op deze Milieulijst ook codes voor stallen met een MDV-certificaat. De intentie van de overheid was om per 1 januari 2011 ook MDV-konijnenstallen op de Milieulijst op te nemen. Maar voor het geven van fiscaal voordeel onder voorwaarden is toestemming nodig van de Europese Commissie op basis van een zogenaamde staatssteunmelding. Nu is gebleken dat konijnenstallen niet binnen de huidige staatssteunmelding vallen. Consequentie is dat per 1 januari 2011 de duurzame konijnenstallen niet in de Milieulijst zijn opgenomen. Het Ministerie van EL&I maakt zich sterk om de duurzame konijnenstallen in de loop van 2011 op te laten nemen op de Milieulijst. Voor de actuele stand van zaken van de Milieulijst en de fiscale regelingen, kunt u terecht op www.senternovem.nl/vamil_mia of bij de helpdesk van AgentschapNL met tel. 088 602 34 80.

CRITERIA MDV WEL BESCHIKBAAR

De Maatlat Duurzame Veehouderij - konijnenstallen is wel gepubliceerd. Voor konijnenstallen zijn criteria voor dezelfde thema's als voor de andere sectoren binnen MDV: ammoniakemissie, dierenwelzijn, diergezondheid, energie, fijn stof en bedrijf & omgeving. Er zijn drie categorieën onderscheiden: de voedsters, de vleeskonijnen en de rammen. De meeste maatregelen zijn voor alle drie de categorieën hetzelfde; bij het thema dierenwelzijn is een aantal specifieke maatregelen geformuleerd per diercategorie. Ondernemers met (ver)bouwplannen kunnen hun ideeën al wel toetsen aan de MDV. ●

Meer informatie: Monique van der Gaag (mvandergaag@smk.nl, tel. 070 3586300)

NIEUW ONDERDEEL VAN DE MDV

BEDRIJF & OMGEVING

IN 2010 WERKTE SMK OP VERZOEK VAN DE OVERHEID NAAST HET NIEUWE THEMA VOOR 'FIJN STOF' OOK NIEUWE CRITERIA UIT VOOR HET THEMA BEDRIJF & OMGEVING.

Bij de uitwerking van het thema Bedrijf & Omgeving bleek er behoefte om dit onderdeel breed en voldoende flexibel op te zetten. Het werd hierdoor een 'verzamel'-thema waarin naast criteria voor natuur en landschappelijk inpassing ook aandacht is voor hinder (geur/geluid/licht), water en transparantie/openheid.

WUR (Livestock Research in samenwerking met Alterra) maakte de eerste opzet en de latere concrete uitwerking van de (concept)criteria. De ontwikkeling werd intensief afgestemd in bijeenkomsten van de MDV-begeleidingscommissie en 1-op-1 met diverse specialisten.

GEFASEERDE IMPLEMENTATIE 2011-2012

Een belangrijk aandachtspunt bij de totstandkoming van de nieuwe criteria voor Bedrijf & Omgeving was het ambitieniveau. In de begeleidingscommissie en tijdens hoorzittingen werd veelvuldig ingebracht om daarin terughoudend te zijn. Naar aanleiding daarvan besloot het College van Deskundigen MDV om voor 2011 van 50% van de voorgenomen ambitie voor Bedrijf & Omgeving uit te gaan en deze bij de herziening van 2012 te verhogen. Met name de criteria voor landschappelijke inpassing en eisen aan de uitwerking van de stal vragen een lange voorbereidingstijd. Veelal zijn de benodigde vergunningstrajecten grotendeels doorlopen op het moment dat de Maatlat Duurzame Veehouderij in een bouwtraject aan de orde komt. Het is dus belangrijk voor ondernemers en adviseurs om bij de voorbereiding van de bouw van stallen het MDV-thema Bedrijf & Omgeving nu vanaf de start van het ontwikkeltraject mee te nemen

om uiteindelijk niet tegen knelpunten aan te lopen.

VARKENSSTALLEN INTEGREREN IN HET LANDSCHAP

Bij het opstellen van de criteria voor het MDV-thema Bedrijf & Omgeving werkten WUR Livestock Research en Alterra voorstellen uit. Daarnaast kreeg SMK bij het opstellen van de MDV-criteria voor het nieuwe thema Bedrijf en Omgeving hulp van Yttje Feddes, Rijksadviseur voor het Landschap.

Yttje Feddes heeft naast haar functie als Rijksadviseur voor het Landschap haar eigen ontwerp bureau. "In mijn functie als Rijksadviseur houd ik mij bezig met grote ontwikkelingen in het Nederlandse landschap. De schaalvergroting in de intensieve veehouderij is zo'n ontwikkeling die voor grote verandering in het uiterlijk van het landschap kan zorgen", aldus Feddes.

"Tijdens een verkenning naar de landbouwontwikkelingsgebieden viel mij op dat de nieuwe varkensstallen een negatieve industriële uitstraling hebben." Voor Feddes is dat een belangrijke drijfveer om zich met dit onderwerp bezig te houden. "Wanneer een bedrijf qua uiterlijk binnen het landschap past, verbetert dit het imago voor de sector", zegt Feddes. Door passende criteria op te stellen voor de Maatlat Duurzame Veehouderij kan een agrariër op het spoor worden gebracht om ook naar het uiterlijk van de stal te kijken. "De fiscale regeling zou een goede stimulans kunnen zijn."

ONTWERPOPDRACHTEN

Het College van Rijksadviseurs vindt de omgevingsuitstraling bij veestallen belangrijk. "Stallen zijn een onderdeel van het landschap, om die reden moeten ze goed in dat landschap passen. Om ondernemers hierin mee te krijgen,

Sjoerd Bokma, senior onderzoeker van WUR Livestock Research geeft een toelichting op het thema Bedrijf & Omgeving: "Mede door de samenwerking met specialisten vanuit waterschappen, landschapsorganisaties, architecten en regelgevingsdeskundigen kregen de nieuwe criteria Bedrijf & Omgeving een goede en praktische invulling op de verschillende deelonderwerpen. De inhoud van deze criteria is los van MDV-certificatie voor de MIA- en Vamil-regelingen interessant voor iedereen die zich bezig houdt met de bouw van nieuwe stallen."

is het belangrijk om een uitvoeringsgericht ontwerp te maken dat niet duurder is dan de gangbare stal." Daarom heeft Feddes het initiatief genomen voor een ontwerpwedstrijd. "Zes provincies gaan mee in dit initiatief. We geven per provincie een ontwerpopdracht aan een architect, die geadviseerd wordt door een team van stallenbouwers, ondernemers en een landschapsarchitect van de provincie", vertelt ze. "In mei houden we een startbijeenkomst en in september maken we bekend met welke ontwerpen we verder gaan. We hopen uiteraard dat hier iets moois uit komt waar ook ondernemers tevreden over zijn." ●

YTTJE FEDDES

EUROPEES ECOLABEL

Het Europees Ecolabel is het Europese milieukeurmerk voor non-foodproducten en diensten.

EU ECOLABEL FOOD & FEED

EIND 2010 STARTTE IN OPDRACHT VAN DE EUROPESE COMMISSIE EEN HAALBAARHEIDSONDERZOEK NAAR DE TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING VAN EUROPEES ECOLABEL-CRITERIA VOOR VOEDINGS- EN VOEDER-PRODUCTEN. IN HET ONDERZOEK WORDT NAGEGAAN OF HET HAALBAAR IS BETROUWBARE CRITERIA VAST TE STELLEN VOOR DE MILIEUPRESTATIE VAN DERGELIJKE PRODUCTEN IN HUN HELE LEVENSCYCLUS. VISSERIJ- EN AQUACULTUURPRODUCTEN ZIJN IN HET ONDERZOEK INBEGREPEN.

Een van de onderzoeksonderwerpen betreft de mogelijkheid om ook op andere dan biologische wijze duurzaam geteelde en geproduceerde foodproducten in aanmerking te laten komen voor Europees Ecolabel, zoals nu al bijvoorbeeld voor Milieukeur agro/foodproducten gebeurt. De Commissie betreft SMK nauw bij het haalbaarheidsonderzoek en SMK levert op dit moment al actief inbreng op nadrukkelijke uitnodiging van de Commissie. In Brussel acht men SMK op het criteriaterein van agro/food bij uitstek deskundig, aangezien SMK voor zover bekend de enige 'bevoegde instantie' is van Europees Ecolabel is, die beschikt over kennis van en ervaring met ontwikkeling en beheer van agro/foodcriteria. Ook verwelkomt de Commissie de bijdrage van SMK aan het ontwikkelen van Europese duurzaamheidscriteria (voor zowel non-food als food), vanwege de verbanden die SMK kan leggen tussen het als vooruitstrevend bekend staande Nederlandse Duurzaam Inkoopbeleid en de invulling van Green Public Procurement door de Europese Commissie. ●

ECOLABEL ZIT MENNORODE CONFERENTIECENTRUM ALS GEGOTEN

MET EEN OORSPRONG ALS ZOGENAAMD 'BROEDERSCHAPSHUIS' VAN DE DOOPSGEZINDE GEMEENSCHAP, HEEFT MENNORODE IN ELSPEET THEMA'S ALS BEZINNING EN ONTMOETING HOOG IN HET VAANDEL. DAAR KAN VOLGENS DIRECTEUR GERT EIGENBROOD 'DUURZAAMHEID' PERFECT AAN TOEGEVOEGD WORDEN. "JE ZOU KUNNEN ZEGGEN DAT WIJ HET BEGRIJ AL LANG VOOR HET IN ZWANG RAAKTE COMPLEET OMARMEN. IN ALLE FACETTEN VAN ONZE BEDRIJFSVOERING HEBBEN WIJ MENS EN MILIEU CENTRAAL STAAN. HET BEHALEN VAN HET EUROPEES ECOLABEL PAST PRECIJS BIJ ONZE FILOSOFIE EN WE ZIJN DAN OOK REUZE TROTS OP HET CERTIFICAAT."

GERT EIGENBROOD, DIRECTEUR VAN MENNORODE CONFERENTIECENTRUM, ONTVANGT HET EUROPEES ECOLABELCERTIFICAAT VAN REGIEN VAN DER SLP, DIRECTEUR VAN SMK.

Mennorode conferentiecentrum ligt bijzonder rustiek, middenin het Kroondomein. Jaarlijks bezoeken zo'n 70.000 mensen het centrum. Mennorode heeft 172 één- en tweepersoonskamers en zo'n dertig zalen voor gezelschappen tot 330 deelnemers. Er werken ongeveer tachtig mensen, afhankelijk van het seizoen. Mennorode conferentiecentrum is sinds 2003 onderscheiden met het keurmerk Green Key en haalde begin dit jaar het Europees Ecolabel.

DUURZAME INITIATIEVEN

Sinds het behalen van het Green Key keurmerk is duurzaamheid steeds belangrijker geworden voor Mennorode. "Het is een katalysator geweest om nog veel meer initiatieven te nemen", zegt Eigenbrood. Zo heeft Mennorode een eigen warmtekrachtcentrale, die draait op biogas uit een stortplaats in het nabijgelegen bos en zijn er zonnepanelen. Verder wordt het regenwater opgevangen en gebruikt voor de spoeling van het sanitair en worden producten en diensten zoveel mogelijk duurzaam ingekocht. Ook de keuken werkt zo veel mogelijk met biologische producten. "We proberen altijd duurzaam in te kopen, dat lukt nu voor zo'n 65 procent", vervolgt Eigenbrood. "Onze eieren betrekken we van de zorgboerderij hier vlakbij en we gebruiken lokale en regionale streekproducten. Onze kaart is dan ook seizoensgebonden." ●

"Dit zijn zaken die we al deden", vervolgt Eigenbrood. "Om voor het Ecolabel op te kunnen gaan, hebben we ons afvalstelsel aangepast. We scheiden ondergronds het afval voor energiewinning of voor hergebruik."

INVESTEREN IN AFVALVERWERKING

Met het behalen van het Europees Ecolabel ondervond Eigenbrood weinig problemen. "We hebben wel wat investeringen gedaan, zoals in de genoemde afvalverwerking", zegt hij. "Maar het was vooral een fysieke investering. Voor een maand of drie hebben we iemand vrij gemaakt om al het papierwerk te regelen, samen met een externe kracht." Omdat het label naadloos aansluit bij de identiteit van Mennorode, was het voor Eigenbrood geen probleem om deze investering te doen. "Sterker: We krijgen meteen al leuke reacties van bestaande klanten en twee grote organisaties hebben op grond van deze certificatie bij ons aangeklopt", zegt hij. "En het mooiste vind ik nog wel hoezeer certificatie en duurzaam werken bij onze medewerkers leeft. Je ziet dat het Europees Ecolabel echt iets doet: iedereen is er trots op. We communiceren onze certificatie daarom ook uitgebreid: op onze website, maar ook in correspondentie. Maar heel veel tam-tam hoeven we niet te maken, de regionale pers weet ons over dit onderwerp goed te vinden." ●

COCOSPOTGROND VALT IN GOEDE AARDE

DAT JE KOKOS KUNT ETEN, IS WIJD EN ZIJD BEKEND. EN OOK VAN DE KOKOSMELK WETEN WE DAT DIE VOEDZAAM EN SMAKELIJK IS. MINDER BEKEND IS DAT DE VOLLEDIGE KOKOSNOOT WORDT GEBRUIKT, ZODAT ER GEEN AFVALPRODUCT OVERBLIJFT. DE MELK EN HET VRUCHTVLEES GAAN NAAR DE VOEDINGSINDUSTRIE, DE NOOT WORDT BIJVOORBEELD VERKOCHT ALS BRANDBRIKET VOOR DE BARBECUE. UIT DE DIKKE SCHIL DIE OM DE KOKOSNOOT HEEN ZIT, WORDEN VEZELS GEHAALD VOOR MATTEN EN BEZEMS. VAN DE FIJNE RESTANTEN VAN DE SCHIL DIE NOG OVERBLIJVEN (COCOS GENAAMD) WORDT UITSTEKENDE POTGROND GEPRODUCEERD. DE COCOPOTGROND VAN COCOS-LANKA HOLLAND IS ONLANGS GECERTIFICEERD MET HET EUROPEES ECOLABEL VOOR GROEIMEDIA.

Directeur Andy van Bentem van Cocos-Lanka Holland is enthousiast over de certificering van zijn product en legt uit: "Bij professionele plantentelers is het gebruik van cocos al langer bekend. Het is een product waar veel vraag naar is. Omdat cocos uitstekend vocht opneemt heb je bij het gebruik ervan als potgrond veel minder water nodig. De tijd is rijp om het product breder in de markt te zetten. Je kunt de krant niet open slaan of er staan berichten in over ecologische en duurzame producten. Wij hebben niet alleen de professionele markt als doelgroep, maar richten ons nu vooral op de consument. Daarom verkopen we ook kleine verpakkingen. We hebben in ons assortiment vijf Europees Ecolabel gecertificeerde potgrondproducten, van 600 gram, tot 25 kilo. En er zijn nog meer duurzaamheidskenmerken: doordat de potgrond is samengeperst tot 1/7 deel van het oorspronkelijke volume, wordt meer dan 85% bespaard op de CO2-uitstoot bij transport. Daarnaast wordt door het geringere volume de opslag en overslagruimte tot een minimum beperkt."

VAN AFVAL NAAR NUTTIG

De kokosnootproductie is een grote, goed ontwikkelde industrie. De twee productie-eenheden van Cocos-Lanka Holland staan in Kuliya Pitiya en Narammala in Sri Lanka. Er werken vijftien mensen. "Het aardige is," vervolgt Van Bentem, "dat we een afvalproduct gebruiken om er iets nuttigs mee te

ANDY VAN BENTEM VAN COCOS-LANKA HOLLAND ONTVANGT HET EUROPEES ECOLABEL CERTIFICAAT VAN RENS HARTKAMP VAN SMK.

doen. De groene zachte schil wordt gewassen en gehakseld. Waarna de lange vezels uit de schil worden verwijderd. Het restproduct, de cocos, wordt vervolgens buiten in de zon gedroogd. Ten slotte wordt de cocos geperst in de gewenste hoeveelheid en vorm." Een bijkomend voordeel van een kokosnoot is dat deze niet in de grond is gekweekt," voegt Van Bentem toe. "Daardoor is de cocos een schoon en schimmelvrij product, zonder insecten, en is het onbeperkt houdbaar. Met name de cocos uit Sri Lanka staat in de telerswereld bekend als een uitstekend groeimedium en als prima grondverbeteraar."

Van Bentem reist regelmatig af naar Sri Lanka. "Daar bekijk ik de situatie en waar mogelijk brengen we verbeteringen aan. We willen ook graag iets voor de mensen ter plekke betekenen. Daarom proberen we zo min mogelijk te automatiseren. Want daarmee ontnemen je de lokale mensen een deel van hun werk, en dus hun inkomen." Van Bentem is optimistisch over de te behalen omzet met het gecertificeerde product. "We zien nu al een grote toename in het aantal orders, en dan hebben we het behalen van het Europees Ecolabel-certificaat niet eens heel breed gecommuniceerd."

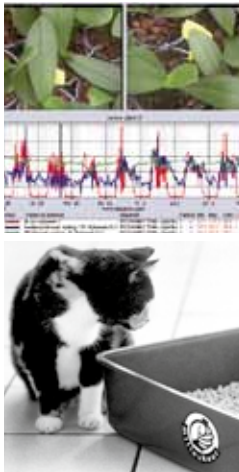
AANTOONBAAR DUURZAAM

Van Bentem is heel stellig in zijn motivatie om op te gaan voor certificering. "Ten eerste omdat ik mijn product niet alleen duurzaam vind; ik wilde de duurzaamheid ook aantonen. Met het Europees Ecolabel kan dat natuurlijk erg goed. Ten tweede biedt het ons een commercieel voordeel. Grote afnemers in de consumentenmarkt zoals tuincentra en doe-het-zelf-zaken, maar ook een bekende Zweedse woonwinkel verlangen dat jouw producten duurzaam zijn."

PROFESSIELE MANIER

Op het proces zelf heeft Van Bentem niet veel aan te merken. "Het certificeringsproces vond ik lang duren, maar dat kan ook aan onszelf hebben gelegen. Verder heb ik niets dan lof voor de professionele manier waarop dit gebeurde. Er werden veel verschillende tests geëist, zoals op de afwezigheid van schimmels, schadelijke stoffen, zware metalen en insecten. Er werd een nutriënten- en groeitest uitgevoerd. Ook werd op een goede Ph-waarde en C/N-ratio gecontroleerd. Alles was in orde en onze producten werden in oktober 2010 gecertificeerd voor Europees Ecolabel. Hierbij zal het zeker niet blijven; we willen meer van onze producten laten certificeren." ●

SMK. KOMPAS VOOR DUURZAAM ONDERNEMEN